

**MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
AGRONOMICKÁ FAKULTA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BRNO 2017

ANNA KUBÁTOVÁ

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav chovu a šlechtění zvířat

**Mapování aktuálního stavu chovu českomoravského
belgického koně**

Diplomová práce

Vedoucí práce:
doc. Ing. Iva Jiskrová, Ph.D.

Vypracovala:
Bc. Anna Kubátová

Brno 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Mapování aktuálního stavu chovu českomoravského belgického koně* vypracovala samostatně a použila jsem pouze prameny, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury.

Diplomová práce je školním dílem, které může být použito ke komerčním účelům pouze se souhlasem vedoucího diplomové práce a děkana Agronomické fakulty Mendelovy univerzity v Brně.

V Brně dne:.....

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala především paní doc. Ing. Ivě Jiskrové, Ph.D. za odborné vedení, cenné poznámky a rady, při zpracování této diplomové práce. Dále děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni a věnovali svůj čas k vyplnění dotazníku. Velký dík patří také celé mé rodině a blízkým přátelům, kteří mě trpělivě podporovali a v těžkých chvílích povzbuzovali nejen při psaní diplomové práce, ale při celém studiu na této škole.

Děkuji.

Abstrakt

Diplomová práce s názvem *Mapování aktuálního stavu chovu českomoravského belgického koně* (dále jen ČMB) analyzuje aktuální situaci v chovu tohoto plemene. V úvodní části jsem se zaměřila na výstavbu plemene ČMB, jeho charakteristiku a současnou problematiku chovu. Pro praktickou část jsem zvolila mapování situace dotazníkovou metodu. Cílovou skupinou byli všichni majitelé, chovatelé a držitelé jakéhokoliv pohlaví a jakéhokoliv počtu koní plemene ČMB, díky kterým jsem získala nejaktuálnější informace. Pomocí dotazníku jsem zjišťovala počty koní ve vlastnictví jednoho majitele, věk koní, evidenci koní, důvod chovu plemene, práci v lese, založení chovu, zapouštění klisen, požadavky na plemeníka, šlechtění, hříbata, dotační programy a plány chovatelů v roce 2017. Získané materiály z dotazníků jsem zpracovala a v závěru shrnula nejdůležitější výsledky, které z tohoto průzkumu vyplynuly.

Klíčová slova: kůň, českomoravský belgický kůň, chov, chladnokrevný kůň

Abstract

My diploma thesis with title *Mapping the current situation of breeding the Czechomoravian Belgian Draft Horse* (hereinafter ČMB) analyzes the current situation in this breed. I focused on the composition of the ČMB breed, its characteristics and existing difficulties with the breeding on the beginning. I chose questionnaire for the mapping of the current situation in practical part of my diploma thesis. The targeting group were owners, breeders and holders of any gender and any number of ČMB breed horses. Due to this resource I have got the current information about the situation. Thanks to the questionnaire I was searching and getting the numbers of horses owned by one person, the age of the horses, evidence and reason of breeding the ČMB, work in the forest, establishment of the breeding, mating the mares, requests for stallions, breeding, foals, subsidy programs and planning of breeders in 2017. I analyze and summarize the information which I have got from the questionnaires and described the results.

Keywords: horse, Czechomoravian Belgian Draft Horse, breeding, draught-horse

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Cíle práce	9
3	Literární přehled	10
3.1	Koně píší historii	10
3.2	Historie chovu Českomoravského belgického koně.....	10
3.3	Požadavky na koně	13
3.3.1	V lesním průmyslu roku 1955.....	13
3.3.2	V zemědělství a lesnictví roku 2014	14
3.4	Vývoj chovu za posledních dvacet let	14
3.5	Chovný cíl ČMB.....	15
3.6	Genetický zdroj.....	17
3.7	Zkoušky výkonnosti	18
3.7.1	Historie zkoušek výkonnosti	18
3.7.2	Zkoušky výkonnosti chladnokrevných hřebců.....	19
3.7.3	Zkoušky výkonnosti chladnokrevných klisen	21
3.8	Soutěže chladnokrevných koní	21
3.9	Dotace	22
3.10	Problematika chovu chladnokrevných koní	23
3.10.1	Posouzení kvality chovu	24
3.10.2	Perspektivy chovu	25
4	Materiál a metodika	28
5	Výsledky a diskuze	32
5.1	Počty koní ve vlastnictví respondentů	32
5.2	Místa, ve kterých byl dotazník vyplňován.....	33

5.3	Zastoupení jednotlivých kategorií koní	33
5.4	Stáří koní ČMB.....	34
5.5	Evidence koní	35
5.6	Důvody chovu plemene ČMB	36
5.7	Práce v lese	38
5.8	Tradice chovu respondentů.....	39
5.9	Reprodukce klisen	40
5.10	Plemenitba	45
5.11	Využití hřebců	46
5.12	Zvyšování úrovně šlechtění	46
5.13	Chovatelé a hřebata	47
5.14	Dotační programy	48
5.15	Ustájení koní.....	49
5.16	Plán chovatelů pro rok 2017.....	51
6	Závěr	53
7	Seznam použité literatury	55
8	Seznam obrázků.....	59
9	Seznam tabulek	60
10	Seznam grafů	61
11	Seznam zkratk	62

1 ÚVOD

Soužití člověka s koněm vzniklo již od pradávna. Před tím, než byl kůň domestikován, byl loven za účelem získávání potravy a kůže. Díky domestikaci člověk získal pomocníka a společníka. Je dobré si uvědomit, že s koňmi je úzce spjatá celá historie lidstva. Během celého vývoje lidstva měnil člověk koně podle svých požadavků.

Koně se uplatňovali především v zemědělství a lesnictví, v nákladní i osobní dopravě, poštovníctví, armádě, avšak svou úlohu měli také v umění, sportu či zábavě. Kůň znázorňoval, do jisté míry to platí i dnes, bohatství a postavení svého majitele ve společnosti. Ve 20. století přišla doba pokroku, tedy rozvoj mechanizace a intenzifikace zemědělství. To ovšem koním nepřálo a tažný kůň byl postupně nahrazován stroji. Jeho využití ve všech oblastech sláblo a stával se nadbytečným. Počty koní rapidně klesly, u některých plemen až na kritickou hranici.

Bohužel v dnešní době potkáme jen zřídka koně pracující na poli, na louce nebo ve vinici. Naštěstí lesnictví se stále neobejde bez tažné síly koně, při soustředování dřeva, i když je také zaznamenán výrazný pokles. Uplatnění chladnokrevného koně je také ve sportu, hiporehabilitaci a jsou důležitou součástí společenských událostí – folkloru.

Českomoravský belgický kůň, o kterém celá tato práce pojednává, je unikátní plemeno. Na území Čech a Moravy se chová více jak 120 let, dalo by se tedy tvrdit, že je produktem „české hroudy“. Plemeno je zařazené jako genový zdroj. Uvědomuji si důležitost a jedinečnost tohoto plemene, proto celá práce je zaměřena na aktuální situaci v chovu.

Člověk by měl být vděčný za to, co pro nás udělal kůň od domestikace po současnost.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat aktuální stav chovu českomoravského belgického koně přímo od chovatelů, tedy, jak oni sami nahlíží na chov. V teoretické části se práce zabývá výstavbou plemene ČMB, jeho charakteristikou a současnou problematikou chovu. V praktické části bylo cílem od chovatelů zjistit, následně zpracovat a vyhodnotit:

- v jakých částech České republiky se koně vyskytují,
- počty koní ve vlastnictví jednoho chovatele,
- stáří koní,
- zda mají své koně evidované,
- jaký mají důvod k chovu tohoto plemene, zda ještě převládá původní využití (práce v lese a zemědělství),
- zda je práce v lese dostatečně výdělečná, nebo si kočí musí vydělávat ještě jinou činností,
- jestli založili chov osobně, nebo je to rodinná tradice několik generací,
- pravidelné zapouštění klisen, zapouštění v letošním roce a jakým plemením, požadavky na plemeníka,
- zda se snaží při připouštění o to, aby se úroveň šlechtění ČMB stále zvyšovala,
- jestli chovatelé prodávají hříbata a v jakém stáří, nebo si je nechávají pro vlastní užitek,
- využívání dotačních programů,
- nejčastější typ ustájení,
- plány chovatelů v roce 2017.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Koně píší historii

Čechy byly po staletí křižovatkou obchodních cest. Projížděly zde zástupy koní táhnoucí formanské vozy, ubíraly se tudy při válečných taženích četné proudy kavalerií, koně osedlané husary a dragouny, koně zapřažené do pluhů proměnili zem v úrodná pole. Vzhled naší krajiny vytvořila práce člověka a koně. Velké množství nejrůznějších plemen, které zde prošly, tady zanechaly potomstvo. Chov byl velice rozmanitý a cílevědomé řízení se začalo prosazovat až od druhé poloviny 18. století. V českých zemích byl převážně chován mnohostranně užitkový kůň – teplokrevník, převážně jezdeckého typu. Hospodářské práce ale vyžadovaly koně silné a těžké. Do naší země přicházeli koně z jihu – noričtí hřebci vozili ze Solnohrad přes naše území po známé evropské cestě sůl. Jihočeským sedlákům se hřebci líbili a formani si rádi přivydělali za „skočné“ svých hřebců, a tak se noričtí hřebci hojně křížili se selskými klisnami. Od poloviny 19. století sem též byli importováni belgičtí koně – ti rovněž přispěli k vytvoření českých a moravských chladnokrevníků (Mahler, 1995).

3.2 Historie chovu Českomoravského belgického koně

Edwards (1998) cit. podle Puklové (2006) uvádí, že již ve středověku se objevili menší, robustnější koně, avšak lehčího rázu než chladnokrevníci dnešní, kteří se hodili k práci ve vyšších nadmořských výškách. Byly pravděpodobně příbuzní těžkým válečným koním, jejichž chov si vyžádalo neustálé rozšiřování těžké jízdy. Díky válkám se chladnokrevní koně dostali až do našich zemí.

Jak uvádí Šír (2009), belgický kůň je typickým představitelem moderního západního koně, který svým rozšířením ovlivnil téměř všechna plemena chladnokrevných koní. V závislosti na přírodních podmínkách se belgičtí chladnokrevníci již ve středověku rozdělovali na tři rázy a to: ardénský, vlámský a brabantický.

První známky pronikání chladnokrevníka se vyskytly v několika okresech jižních Čech dlouho před tím, než bylo do chovu oficiálně přiděleno několik chladnokrevných hřebců (roku 1868). Ti byli reprezentováni čtyřmi noriky a šesti hřebci percherony, získanými z Maďarska (Koubek a kol., 1958). Správa hřebčinců zavedla toto zařazení plemenů s cílem omezit živelnost plemenitby, ovšem opatření spontánnímu šíření chladnokrevníků nezabránilo (Misař, 2011).

Pro nezadržitelný rychlý vzrůst vlivu chladnokrevníka byli rozhodujícím činitelem první hřebci importovaní z Belgie, kteří z chovu téměř vytlačili původní chladnokrevníky norické (Koubek a kol., 1958). Noričtí hřebci byli postupně nahrazováni hřebci belgickými především pro větší mohutnost, lepší charakter a ovladatelnost a především pro svoji ranost, která umožňovala práci už ve druhém roce věku koně (Maršálek a Civišová, 2016).

Belgičtí plemeníci, kteří byli importováni do Čech v roce 1882 v počtu 6 kusů, vzrůstali početně velmi rychle, protože importy byly časté a od roku 1904 velmi početné a protože bylo stále více hřebečků vykupováno po importovaných hřebcích ze zemského chovu. Nárůst hřebců belgického původu: 1894/16 hřebců, 1904/66, 1914/255, 1924/294, 1938/275. V roce 1948 poklesl počet na 192 hřebců (Koubek a kol., 1958).

Na Moravu přišli první belgici v roce 1879 a byli zastoupeni jediným hřebcem. Roku 1884 se počet zvýšil na 9 hřebců, 1894/43, 1904/140, 1914/146, 1924/147, 1938/138 a v roce 1948 klesl počet na 118, protože na jejich úkor se zvýšil stav hřebců norických (Koubek a kol., 1958).

Linie založené belgickými hřebci:

- V Čechách po hřebcích 428 Branibor, s největším a velmi úspěšným potomstvem, 369 Bourgogne de Monti a 426 Aglaé, které jsou nejrozšířenější, a za nimi následují linie menší po hřebcích 211 Cristall, 226 Traitteur, 502 Steppeur de Pède, 192 Clairon de St. Laurent a 433 Béziers.

- Na Moravě je nejrozšířenější a velmi úspěšná linie založená hřebcem 9 Marquis de Vraimont a za ní následují kvalitní linie po hřebcích 316 Nankin a 51 Bayard de Hérédia a menší linie založené hřebci 497 Brennus, 20 Dauphin de Kentures, 63 Conquérant de Braine, 321 Rocevaux a 113 Successeur de Boneffe (Koubek a kol., 1958).

Jak uvádějí Machek a Šilhánová (2008) cit. podle Kašparové (2010), tak se na utváření plemene českomoravského belgického koně největší mírou podíleli hřebci, kteří přísluší k následujícím významným liniím. Tyto linie byly založeny originálními belgickými hřebci, a to 50 Corale (nar. 1909), 51 Bayard de Heredia (nar. 1920), 9 Marquis de Vraimont (nar. 1920), 426 Aglaé 24/1196 (nar. 1920), 396 Bourgogne de Monti (nar.

1920), lic. Hans – 428 Branibor ČMB (nar. 1922), 26 Miroš (nar. 1923) a 113 Successeur de Boneffe 32/3274 (nar. 1928).

Vlivem aklimatizace v podmínkách odlišných od přímořské Belgie došlo u nás ke zřejmému zjemnění kostry i částečně zmenšení rámce a následně i ke změně tvarů tělesných (Maršálek a Civišová 2016).

V minulosti byl zřejmý rozdíl mezi českým a moravským typem belgického koně. Tyto rozdíly se odvíjely od historie chovu chladnokrevných koní v obou oblastech. Na Moravě se choval chladnokrevný kůň téměř v čisté formě belgické (především na základě genů ardenských koní) (Maršálek a Civišová, 2016). Gregor a Iš (2010) publikují, že byl kratší, dobře osvalený, souladnější, na nižší noze a výrazně pohyblivější. Dle Maršálka a Civišové (2016) docházelo v Čechách ke střídání vlivu hřebců belgických a norických v průběhu válečných událostí. Český chladnokrevník byl vyšší, delšího rámce, často lymfatický a méně souladný (méně osvalená zád', delší holeň) (Gregor a Iš, 2010).

Od původních belgických koní se český chladnokrevník projevoval jako kůň středně velkého a delšího rámce, středně mohutný, na sušší končetině se silnými a výraznými klouby. Moravský chladnokrevník byl oproti tomu menšího a kratšího rámce, harmoničtější, ušlechtlejší a méně mohutný (Maršálek a Civišová 2016).

Nejkritičtější období v chovu ČMB byla sedmdesátá a osmdesátá léta 20 století, kdy se přistoupilo k budování tzv. "českého chladnokrevného koně". Tvůrci tohoto projektu předpokládali, že vznikne nové plemeno křížením norických a belgických koní. Nebrali však v úvahu zákony genetiky a zkušenosti chovatelů norických a belgických koní a tím dospěli k částečné likvidaci belgického koně na území České republiky. Plemeno přežilo jen díky úsilí moravských a českých chovatelů a Tlumačovského hřebčince, který jej udržoval v samčím dorostu. Po roce 1990 byla na základě genových analýz populace chladnokrevných koní rozdělena na tři plemena: českomoravský belgický kůň, norik a slezský norik (Ročeň, 2017).

Asociace svazu chovatelů koní vypracovala návrhy řádů plemenných knih českého teplokrevníka a chladnokrevných plemen. Roku 1995 byly řády chladnokrevných plemen schváleny Ministerstvem zemědělství České republiky (Misař, 2011). Nej kvalitnější část populace českomoravského belgického koně byla v roce 1999 zařazena do genetických zdrojů (Ročeň, 2017). Procházka (2001) cit. podle Puklové (2006) uvádí, že

ČMB je nejstarším plemenem v zemském chovu chovaným v takovém množství bez významného použití cizích plemen více jak 70. let. V současné době je za šlechtění ČMB odpovědný Svaz chovatelů ČMB, dříve toto oprávnění měl Svaz chovatelů chladnokrevných koní (Maršálek, 2016).

3.3 Požadavky na koně

3.3.1 V lesním průmyslu roku 1955

Práce koní v lese je těžká a vyžaduje vysokou pracovní výkonnost, obratnost a inteligenci. Proto koně musí prokázat mimořádně dobré užitkové vlastnosti, neboť lesní terén je zpravidla nerovný, s množstvím klestu, pařezů a dolíků, je často měkký a bažinatý. Kůň tedy musí při pracovním úkonu vyvíjet velkou tažnou sílu. Také výkonnost koně závisí na umu kočího (Jindra, 1955).

Jak uvádí Dušek a kol. (1992) cit. podle Kašparové (2013), koně přibližovali v roce 1955 95 % těžkého dříví a z 50 % zajišťovali jeho odvoz. O 10 let později přibližovali 60 % a v 80. letech asi 30 %. Přibližování dříví je jednou z nejnámáhavějších činností, které kůň v současné době vykonává. Radvan (1995) cit. podle Hrabcové (2013) uvádí, že v roce 1995 byla koňmi soustředována 1/4 až 1/3 veškerého vytěženého dříví. Koně se uplatňovali především v soustředování dříví z rozptýlených těžeb. Dle Nerudy a kol. (2013) cit. podle Hrabcové (2016), termín soustředování dříví označuje veškerý transport dříví od pařezu na odvozní místo. Někdy se používá termín primární doprava dříví.

Při výběru koní je přihlíženo k mechanice kostry a vývinu svalstva, temperamentu, konstituci, charakteru, atd. Pro upotřebení koně k práci v lese je významný výcvik koně, neboť produktivita práce je právě na něm závislá. Kůň, který neprošel systematickým výcvikem, vykoná při práci mnoho zbytečných pohybů, na které spotřebuje velkou část energie (Jindra, 1955).

Koně musí být silní v kostře, musí mít zdravé končetiny a suché klouby, široký a hluboký hrudník, pevný hřbet, mohutnou, širokou pánev, na které se může vyvinout mohutné pánevní svalstvo, aby tak posun těla dopředu, který vychází ze zádě, byl co nejvydatnější. Koně ranějších plemen (belgičtí) s větší tělesnou váhou jsou náročnější a v nepravidelném terénu méně pohybliví. Proto jejich použití je na místě, kde jsou dobré cesty a kde koně v tahu mohou pravidelně naplno táhnout a využít tak své velké váhy (Jindra, 1955).

Štrupl a kol. (1983) uvádí, že si koně při těžbě dřeva i v budoucnu udrží funkci i přes stále se zvyšující mechanizaci. Uplatní se zvláště v těžko dostupných terénech. Předpokládá se, že do r. 1990 koňské potahy zajistí asi třetinu objemu prací při přibližování. Práce vyžadují, aby kůň dosahoval tažné síly až 200 kg, i větší, proto se koně používali až v šesti letech. Od koně je požadován dobrý charakter, konstituční tvrdost a přiměřený temperament.

3.3.2 V zemědělství a lesnictví roku 2014

Také dnes koně nacházejí stále uplatnění v zemědělství a lesnictví, jedná se o pracovní využití pro potažní práce. V těžko dostupných terénech jsou koně, stále nezastupitelní při vyklizování a přibližování dříví. Slouží také při zakládání a obnově lesa (MZe, 2014).

Chladnokrevní koně jsou dlouhodobě šlechtěni pro maximální užitkovost v tahu. V minulosti bylo často více dbáno na jejich tažnou sílu a charakter, než na exteriérové vlastnosti. Je nutné podotknout, že exteriér bez podstatných vad je nezbytnou užitkovou vlastností pro maximální výkon ve všech způsobech využití koně. V současné době počet koní pracujících v zemědělství a lesnictví významně poklesl a tento stav se negativně projevuje na kvalitě chovu těchto koní (MZe, 2014).

3.4 Vývoj chovu za posledních dvacet let

Početní stavy koní po roce 1989 výrazně poklesly. V souvislosti s vyřizováním restitučních nároků docházelo k vydávání koní z majetku státních a družstevních podniků a následně k jejich prodeji, velmi často do zahraničí. Tím docházelo k postupnému snižování stavů koní v České republice až do roku 1995 (t. r. zaznamenán historicky nejnižší počet chovaných koní od začátku roku – 18 039 ks). Nejvíce prodáváni do zahraničí byli sportovní teplokrevní koně, o které byl větší zájem. U chladnokrevných plemen byla situace příznivější (Maršálek, 2016).

Tab. 1: Vývoj počtu chovaných koňovitých v ČR po roce 1989 (Maršálek a kol., 2016)

Rok	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Počet	26924	18039	23835	54965	73932	84732	87500
Index	1,49	1	1,32	3,05	4,1	4,45	4,85

Z tabulky č. 1 z dolního indexu je patrné, že od roku 1995 do roku 2005 se zvýšil počet koní chovaných v ČR více jak třikrát a tento trend nadále pokračuje, i když ne takovým tempem jako ve výše zmiňovaných letech (Maršálek a kol., 2016).

3.5 Chovný cíl ČMB

Chovným cílem je chladnokrevný kůň dospívající ve třech letech stáří, středního čtvercového rámce s dobrým osvalením, minimalizací exteriérových vad. Menší ušlechtilá hlava, rovná až mírně štičí v profilu, s živým okem s jasně zřetelnými konturami krajin, kratší vysoko nasazený a dobře osvalený krk, méně znatelný a dobře utvářený kohoutek, mírně strmá a středně dlouhá lopatka, hluboký, široký a prostorný hrudník, kratší středotrupí, s dobrou horní linií, kratší pevná bedra, mohutná, středně dlouhá, široká, mírně skloněná, štěpená, dobře osvalená zád'. Fundament korektní, suchý, kostnatý, klouby výrazné, spěnka kratší a pružná, kopyta pevná a prostorná s dobrou rohovinou (SCHCMBK, 2016).

Pracovitý a dobře ovladatelný kůň přiměřeného temperamentu, bez charakterových vad, dobře živitelný, pohyblivý, s pravidelnými chody odpovídajícími užitkovému zaměření plemene (SCHCMBK, 2016).

Barva – převážně ryzáci až tmaví ryzáci se světlou hřívou a ohonem, méně hnědáci, vraníci a nevybělující bělouši. Častý výskyt bílých odznaků na hlavě a končetinách, kůže je tmavě pigmentovaná (SCHCMBK, 2016).

Obr. 1: Plemenný hřebec ČMB 1959 Miran-2
(Zdroj: <http://www.aschk.cz/pk/kun/236629>)

Na obrázku č. 1 je zástupce plemene ČMB, hřebec Miran-2. V roce 2016 ze všech plemeníků připustil inseminací čerstvým spermatem nejvíce klisen. V letošním roce také připouští inseminací čerstvým spermatem v Zemském hřebčinci Tlumačov s. p. o. Miran-2 je tmavý ryzák, nar. 7. března 2011. Míry: 175 – 164 – 229 – 26,5, je zařazen do genových zdrojů (59,5 % původních genů) a je posledním žijícím plemeníkem linie 26 Miroš (nar. 1923). Hřebec je středního rámce s dobrými hloubkovými a šířkovými rozměry. Jeho předností je velmi dobrá mechanika pohybu a výborný charakter. Body za exteriér 7,8 a za výkon 8,4 (Zemský hřebčinec Tlumačov s. p. o., 2017). ASCHK (2017b) uvádí, že hřebec je po 2990 Misan z matky 55/388 Masija po 2670 Mazur. Dle Ústřední evidence koní byli dalšími nejvyužívanějšími plemeníky v roce 2016: 2907 Arnold, 2067 Barmín z Lipský, 1953 Kuba a 1158 Sauron.

Užitkové vlastnosti:

- ranější dospívání – cca ve 3 letech stáří
- dlouhověkost
- dobrá plodnost
- pevná konstituce
- adaptabilita pro různá prostředí

- dobrá krmitelnost
- především pro práci v tahu

Psychické vlastnosti: plemeno českomoravský belgický kůň se vyznačuje průměrným temperamentem, vyrovnaným charakterem, lehkou ovladatelností, učenlivostí, pracovitostí a dobrou spoluprací s lidmi (SCHCMBK, 2016).

Tab. 2: Minimální tělesné míry při zápisu do plemenné knihy (Ročeň, 2017)

	Hřebci	Klisny
KVP (cm)	166	165
KVH (cm)	156	155
Obvod hrudi (cm)	187	192
Obvod holeně (cm)	24	23 klisny HPK / 22 klisny ostatní

3.6 Genetický zdroj

Obecná definice Dohody o biologické rozmanitosti (1992) označuje za genetický zdroj „živý materiál obsahující geny s bezprostřední nebo potenciální hodnotou pro lidstvo“. Jsou v tom zahrnuty všechny kulturní plodiny, plemena, ale také jejich volně žijící příbuzné. Metody genetického inženýrství mohou urychlit využití některých jejich vlastností pro šlechtění současných plodin a plemen. Je nezbytné, aby různorodost plemen byla zachována v nejvyšší možné míře (GZ, 2017).

Gardiánová (2012) uvádí, že národní (původní) plemena se stávají ve srovnání s vyšlechtěnými speciálními plemeny nekonkurenceschopná, mají oproti nim celou řadu významných vlastností. Jedná se o plemena česká, moravská a slezská vyšlechtěná na našem území nebo importovaná před desítkami či stovkami let. Původní plemena v porovnání s kulturními mají často nižší užitkovost, zato jsou ale nositeli genů tzv. „primitivních“ vlastností, jež zabezpečují např. přirozenou adaptabilitu, dobrou reprodukci (bezproblémové zabřezávání a lehké porody), odolnost vůči chorobám a patogenům. Rovněž lépe využívají krmiva.

Rozhodnutím ministra zemědělství (30. září 2003) byl vyhlášen Národní program konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin, zvířat a mikroorganismů, významných pro výživu, zemědělství a lesní hospodářství. Jeho součástí je Národní program ochrany a využití GZ hospodářských zvířat, financovaný MZe České republiky. Do národního programu se jako GZ zařazují čistokrevní jedinci, kteří mají oboustranně

známý a doložitelný původ, jsou trvale označeni předepsaným způsobem a jsou zapsáni v plemenné knize (ASCHK, 2017a).

Stav populace ČMB v GZ lze hodnotit jako stabilizovaný s tendencí mírně stoupající v mateřské části populace. V GZ bylo v r. 2016 zařazeno 463 klisen a 58 hřebců (Teplý a kol., 2016). Dle Teplého a kol. (2015) Je nutné podotknout, že vývoji populace nesvědčí především snižování poptávky po koních v lesním hospodářství způsobené konkurencí moderních technologií. Celá populace je z pohledu původu velmi homogenní. Všichni jedinci zařazení do Národního programu jsou příslušníky devíti hřebčích linií a asi 95 % populace přísluší k některé ze 42 rodin.

3.7 Zkoušky výkonnosti

3.7.1 Historie zkoušek výkonnosti

Dle Duška a kol. (2011) se již v dávnověku testovala výkonnost v chovu koní. Výběr koní byl podmíněn vyzkoušením jejich konstituce a výkonnosti v zátěžových testech. Výcvik byl velmi tvrdý a byl vypracován na podkladě intervalového systému s propracovaným prodlužováním délek tratí a zvyšováním nároků na výkonnost. O výběru plemníka do chovu rozhodovala vždy jeho výkonnost. Chov byl zaměřen především na výběr vhodného hřebce, zatímco význam klisen nebyl často doceňován. Až poznatky rytířů v křížových výpravách mluví o významu klisen v chovu arabských koní.

V rámci nutného rozvoje zemědělství, hlavně v 19. století, byl dosažen radikální pokrok v testaci koní. Cílem bylo zvyšování tažné síly a u těžších teplokrevných plemen byl kladen důraz na všestrannost (těžký tah, lehká zápřež, využití pod sedlem). Vznikaly zkušební systémy s důrazem buď na tažné, nebo jezdecké disciplíny. Výsledkem byl vznik různých modelů výkonnostních zkoušek, zpočátku velmi jednoduchých (Dušek a kol., 2011).

V době 20. století nabyl rozvoj zkušebních systémů na značném rozmachu, a to v souladu s cíli živočišné výroby – dosažení maximální ekonomické užitkovosti. Zvyšování výkonnosti v chovu teplokrevných a chladnokrevných koní podmínilo právě systematickým prováděním výkonnostních zkoušek (Dušek a kol., 2011). Misař (2011) uvádí, že realizace prvních výkonnostních zkoušek byla výsledkem iniciativy chovatelských spolků a družstev chovatelů chladnokrevníků. První výkonnostní zkoušky v zápřeži byly pořádány roku 1922 Družstvem pro chov koní v Pardubicích. Skládaly se

z jízdy krokem a klusem, zkoušky v těžkém tahu a orby pomocí pluhu. Podobně organizovali po vzniku Československé republiky výkonnosti zkoušky moravští chovatelé chladnokrevných koní. Zkouškami byla prověřována především výkonnost klisen v těžkém tahu na určité vzdálenosti.

Zřízení chladnokrevného hřebčína v Tlumačově bylo významným mezníkem vývoje výkonnostních zkoušek chladnokrevníků v ČSR. Rokem 1939 byly zahájeny pravidelné výkonnostní zkoušky chladnokrevných hřebců ve Státním hřebčinci Tlumačov. Prvními výkonnostními zkouškami byla prověřena výkonnost 12 chladnokrevných remont tlumačovského hřebčince (Misař, 2011).

3.7.2 Zkoušky výkonnosti chladnokrevných hřebců

Zásada zajištění stejných podmínek pro testované koně by měla být podstatou výkonnostních zkoušek hřebců. Mají absolvovat stejný výcvik vedený kvalifikovanými stejně výkonnými vozataji a absolvovat stejné zkušební disciplíny. Čím více se tyto základní požadavky dodržují, tím jsou výsledky testů pro chov významnější (Dušek a kol., 2011).

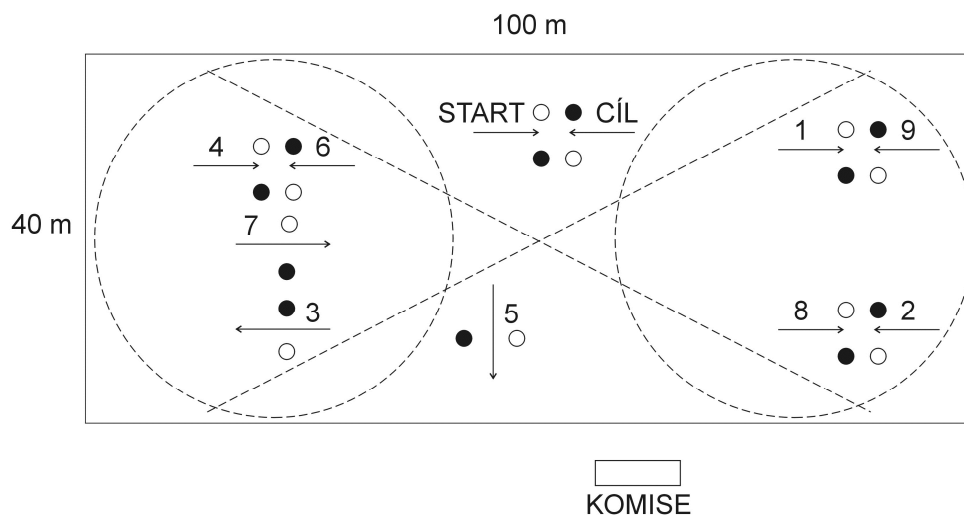
Dle Cermana (2007) cit. podle Dřimalové (2013) bylo a je cílem hodnocení budoucích plemenů posoudit jejich exteriér, ochotu k práci a charakter před jejich využitím v chovu. Pro objektivnost hodnocení je dobré soustředit tyto posuzované jedince do jednoho místa při stejném ustájení, krmení a ošetřování, a pokusit se je po určité době zhodnotit a sestavit pořadí podle jejich úspěšnosti při hodnocení.

Svobodová (2006) cit. podle Dřimalové (2013) uvádí, že po dobu výcviku je hodnocen vedoucím výcviku temperament hřebce a jeho charakter ve třech fázích výcviku: ve stáji, v zápřeží, při kování. Velice důležité je také posuzování celkového stupně odolnosti organismu, krmitelnosti a pracovní ochoty spolu s učenlivostí.

Po hodnocení hřebců v šedesátidenním testu jsou vrcholem testu výkonnostní zkoušky, složené ze čtyř disciplín:

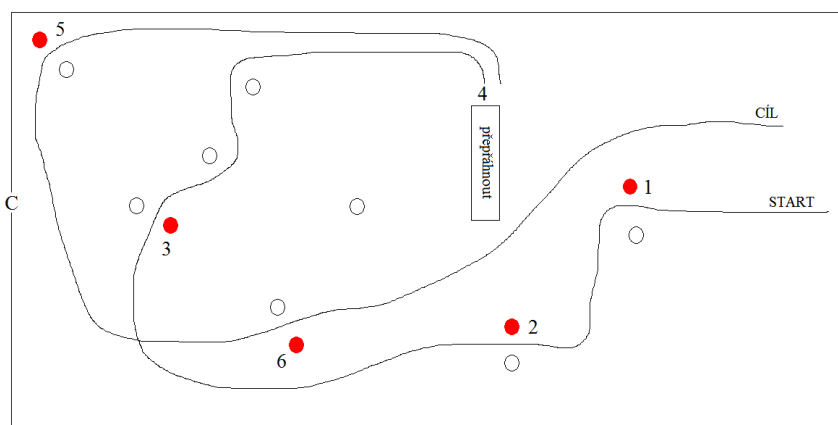
- **distanční jízda v páru v zápřeží** – 8km trať (s určeným počtem a délkou krokových a klusových úseků, včetně stanovených rychlostí; hodnotí se chování a výkon každého koně v celé distanční jízdě je hodnocen jednou známkou
- **zkouška ovladatelnosti v páru na vozatajském parkuru** – koně absolvují předepsaný vozatajský parkúr; posuzuje se poslušnost, ohebnost a reakce na

pomůcky (hlas, bič); každý kůň ve spřežení se hodnotí samostatně, jednou známkou

Obr. 2: Plán trasy vozatajského parkuru (SCHCMBK, 2016)

- **zkouška mechaniky pohybu v jednospřeží** – koně absolvují v jednospřeží v sulce předepsanou drezurní úlohu na obdélníku; posuzuje se pravidelnost, čistota, prostornost, takt, pružnost, akce a kadence v kroku a v klusu; výsledné známky za krok a klus se zprůměrují
- **zkouška v tahu v jednospřeží v kládě** – koně absolvují v jednospřeží v kládě zkoušku v tahu po předepsané trase; objem klády je 0,5 m³, hmotnost 300 až 350 kg, minimální délka 3 m; koně musí na předepsané trase podle pokynů komise 3x zastavit a 1x přepřáhnout kládu bez cizí pomoci; posuzuje se ochota v tahu v samotě, ovladatelnost, chování, poslušnost a reakce na povely (SCHCMBK, 2016).

Obr. 3: Trasa pro tah v jednospřeží v kládě (SCHCMBK, 2016)

3.7.3 Zkoušky výkonnosti chladnokrevných klisen

Dle Duška a kol. (2011) je zkouška určena pro 3 – 4leté klisny v lehké zápřeži v páru nebo jednospřeží.

Zkoušek výkonnosti se mohou zúčastnit klisny již zapsané do plemenných knih ČMB. U těchto klisen se při zkouškách výkonnosti nehodnotí typ, pohlavní výraz a tělesná stavba ale pouze vlastní výkonnost bez známek za výcvik (SCHCMBK, 2016).

Zkouška výkonnosti je složená ze tří disciplín:

- mechaniky pohybu a ovladatelnosti spřežení – viz. ZV chladnokrevných hřebců
- zkoušky ovladatelnosti spřežení na parkuru – viz. obrázek č. 2; předepsaný chod: klus
- zkoušky spolehlivosti v tahu v samotě – klisny musí 3x zastavit a znovu zabrat v těžké zápřeži; těžká zápřež je tvořena jednospřežím a saněmi s hmotností 300 kg.

Hodnotí se:

1. mechanika pohybu – koeficient průměrného hodnocení je 0,3
2. schopnosti, ochota k tahu – koeficient průměrného hodnocení je 0,5
3. připravenost k výkonu (klid, vyrovnanost res. charakter) – koeficient průměrného hodnocení je 0,2

(výsledek zkoušky se vypočte z průměrů bodového hodnocení všech hodnotitelů v jednotlivých částech, vynásobením koeficienty a součtem těchto podílů) (SCHCMBK, 2016).

3.8 Soutěže chladnokrevných koní

Základem soutěží chladnokrevných koní u nás je ovladatelnost v kládě, formanská jízda a těžký tah. Soutěže vycházejí z každodenní a tradiční práce chladnokrevných koní na poli, v zápřeži a v lese, ze souhry kočího a jeho koně s důrazem na ochotu a chuť koně vykonávat požadované výkony (Šír, 2009).

Ovladatelnost kládou spočívá v absolvování předepsané trasy, po které kůň táhne pořadatelem připravenou kládu:

- jednospřeží v délce 8 m o objemu do 0,4 m³
- dvojspreží v délce 10 m o objemu 0,8 – 1,0 m³

Trať je dlouhá do 400 m s maximálním množstvím 10 překážek a skládá se ze čtyř technicky náročnějších překážek, simulujících reálné situace při přibližování dřeva (např. couvání, začelení, rampování, přepřažení, svazkování) a dalších překážek volitelných dle místních podmínek. Kůň musí jít celou trasu krokem (ASCHK, 2015).

Formanská (vozatajská) jízda se jezdí v páru s pevným, neodpruženým vozem a vzdáleností mezi přední a zadní nápravou 150 cm. Povolený chod spřežení určí rozhodčí před soutěží. Cílem je projet co nejrychleji a bezchybně předepsanou trať o délce 400 – 600 m s 10 – 14 překážkami o šířce min 190 cm. Povinná je vhodná výstroj jak kočího tak přísedícího (Šír, 2009).

V těžkém tahu se používají zvažené saně a závaží po 50 kg. Dráha tahu u jednospřeží je 20 x 5 m a pro dvojspřeží 20 x 10 m. Soutěžící má 1 minutu a 20 vteřin na přetažení saní včetně zapřažení. Základní váha pro jednospřeží je 700 kg. Od 700 do 1 100 kg se závaží přidává po 100 kg, nad 1 100 kg se přidává po 50 kg. U dvojspřeží je základní váha 1 500 kg a dále se přidává závaží na 1 700, 1 900, 2 100 a 2 300 kg v kvalifikačních kolech (ASCHK, 2015).

3.9 Dotace

Pokračování chovu chladnokrevných koní je závislé především na dvou faktorech. Prvním je tradice a vztah ke koním a tím druhým dotační politika státu. Dotační politika se odvíjí od ekonomiky společnosti, ať už se bude jednat o Evropskou unii nebo o Českou republiku. Při současném ekonomickém trendu nelze předpokládat, že dotační politika bude dlouhodobě na takové úrovni, aby se chovatelům chov chladnokrevníků vyplácel a uživil je (Maršálek a Civišová, 2016).

Kategorie zvířat a maximální výše dotací:

- Klisna českomoravského belgického koně, která se ohřebila v období od 1. 10. 2016 do 30. 9. 2017 po hřebci shodného plemene uznaném jako genetický zdroj, nebo byla po úspěšně vykonaných výkonnostních zkouškách v roce minulém za genetický zdroj poprvé uznána (pouze pro klisny, které v roce vykonání zkoušek výkonnosti dovršily věku čtyř a více let) do 12 000,- Kč.
- Klisna ČMB zařazená do Národního programu, která se ohřebila v období od 1. 10. 2016 do 30. 9. 2017 z přípuštění hřebcem ČMB dle alternativního plánu přípařo-

vání platného pro rok 2016. Není přitom možné zároveň žádat o dotaci na stejnou klisnu dle předchozího odstavce do 15 000,- Kč.

- Každý ze tří hřebců ČMB, kteří se v období mezi 1. 9. 2016 a 15. 10. 2017 umístili nejlépe ve výkonnostních zkouškách v rámci svého plemene, byli vybráni do plemenního seznamu, jsou zapsáni v Ústředním registru plemenů do 25 000,- Kč (MZe, 2017).

3.10 Problematika chovu chladnokrevných koní

Tab. 3: Vývoj počtu koní chladnokrevných plemen od roku 2008 (Maršálek a kol., 2016)

Plemeno	2008	2010	2012	2013	2014	2015	2016
ČMB	2470	2304	1957	2019	1835	1838	1836
N	2203	2145	1319	1636	1351	1306	1277
SN	964	1081	1092	1122	1104	2235	1191
Celkem	5637	5530	4368	4777	4290	4279	4304

Tabulka č. 3 ukazuje, jak u chladnokrevných plemen koní došlo (2008 – 2016) k poklesu u ČMB z 2 470 na 1 836 kusů, u noriků z 2 203 na 1 277 kusů a u slezských noriků k nárůstu z 964 na 1 191 kusů. Z celkového počtu 5 637 chladnokrevných koní v roce 2008 klesl celkový počet na 4 304, což je téměř o čtvrtinu (Maršálek a kol., 2016).

Celkový počet chladnokrevných koní zapsaných v plemenných knihách naznačuje postupný pokles, který souvisí především s možnostmi uplatnění těchto koní. Slezský norik si stále svoji pozici udržuje především díky jeho prezentaci jako rodinný kůň pro všestranné použití. Českomoravský belgický kůň a norický kůň pozici ztrácejí, protože jejich současné hlavní využití, kterým by měla být práce v lesních porostech, je velmi omezené jak z hlediska pracovních příležitostí, tak z hlediska odpovídajícího výdělku. Populace koní postupně stárne a podobným způsobem stárne i populace pracovníků schopných a ochotných pracovat s koněm v lese. Pracovní podmínky nejsou příznivé (např. chybí ustájení v blízkosti práce, je nutné dojíždět na velké vzdálenosti, pro práci koní zbývá prostor jen ve velmi těžkém terénu, odměna kočího je obvykle nižší než při použití mechanizace, nejsou započítávány náklady na amortizaci koní, postrojů a přepravních prostředků apod.) (Maršálek, 2016).

Dnešní situace zhoršuje pracovní využití koní a následně jejich prodejnost, ovšem rozhodující problém z hlediska chovu je ten, že se omezuje zapuštění klisen, protože hříbata jsou těžko prodejná. Obrovská rozdrobenost chovu chladnokrevných koní s sebou přináší také omezení možností selekce, takže i když mají chovatelské svazy dobře nastavené šlechtitelské postupy, není patrné postupné zkvalitňování populace chladnokrevných koní (Maršálek, 2016).

3.10.1 Posouzení kvality chovu

Hlavní plemenná kniha je špičkou populace a měly by do ní být zařazovány ty nejlepší klisny (do 20 %). U ČMB je do hlavní plemenné knihy zařazena každá mírně nadprůměrná klisna, to ale postrádá smysl u systému rozdělení plemenné knihy. Klisna, která složí zkoušku výkonnosti s velmi dobrým výsledkem, se posouvá do hlavní plemenné knihy. Tuto hranici je třeba velmi pečlivě zvážit, protože dobře tahat by měla každá chladnokrevná klisna (pokud netahá, je to většinou chyba výcviku a nikoliv dědičný problém) a není účelné mezi špičku populace zařazovat sice pracovitě, ale z hlediska tělesné stavby či mechaniky pohybu i podprůměrné klisny. Současný počet klisen na jednoho hřebce se pohybuje mezi 10 a 16, což je na malý rozsah populací chladnokrevných plemen přijatelné (Maršálek, 2016).

Rozdrobenost chovu ukazuje poměr mezi počtem chovatelů a počtem chovaných klisen. Analýza velikosti chovů chladnokrevných koní v ČR ukazuje, že chovatelem 1 až 4 koní je u ČMB 587 chovatelů. Počet větších chovů je tedy omezen na 5. V takto rozdrobeném chovu jsou velice omezené možnosti selekce v průběhu odchovu, pokud neexistuje možnost společného stádového odchovu jak u hřebců, tak u klisen. Chovatel, který má doma jediné hříbě, nemá srovnání s ostatními jedinci ve stádě a nemá žádný důvod takové hříbě z chovu vyřadit. V průběhu odchovu se v běžných chovech neposuzuje vývoj hříbat ve srovnání s růstovým standardem, hříbata se neměří ani neváží a chovatel tak nemá žádnou informaci o kvalitě vývoje svého hříběte (Maršálek, 2016).

Procento zapuštěných klisen se u ČMB v jednotlivých letech pohybuje kolem 20 %, což znamená, že průměrná klisna má hříbě jednou za 5 let. Tento fakt je v chovu nepříznivý, protože populace klisen postupně stárne, zhoršuje se jejich plodnost a ve vyšším věku budou výsledky zapouštění ještě méně příznivé (Maršálek, 2016).

Tab. 4: Vývoj počtu klisen zařazených do plemenné knihy (Maršálek a kol., 2016)

Rok	Zapsáno	Po ZV	HPK	PK	PPK	% v HPK
2011	44	37	18	24	2	41
2012	59	38	20	35	4	34
2013	52	31	18	32	2	35
2014	39	30	17	20	2	44
2015	31	24	15	16	0	48
2016	40	34	17	23	0	43

Tab. 5: Vývoj počtu hřebců, klisen v PK a chovatelů (Maršálek a kol., 2016)

Rok	Hřebců	Klisen	K / H	Chovatelů	K / chov	Zapuš / %
2011	61	1012	16,6	853	1,19	216 / 21,3
2012	62	1013	16,3	817	1,24	204 / 20,1
2013	58	926	16	723	1,28	196 / 21,2
2014	57	794	13,9	599	1,33	203 / 25,6
2015	55	788	14,3	587	1,34	193 / 24,5
2016	58	780	13,4	573	1,36	-----

Tabulka č. 5 znázorňuje jak v letech 2011 – 2016 je zřejmý mírný pokles v počtu hřebců, ale o něco větší pokles v počtu klisen evidovaných v plemenných knihách. Ve čtvrtém sloupci je uveden poměr mezi klisnami a hřebci. Počet klisen, který se pohybuje mezi 16,6 a 13,4 je v takovéto populaci přijatelný. V šestém sloupci je uveden počet klisen na chov. V takto rozdrobeném chovu jsou omezené možnosti selekce. V posledním sloupci tabulky je uveden počet klisen zapouštěných v jednotlivých letech a procento z aktuálního počtu plemenných knih (Maršálek a kol., 2016).

Za pomoci ASCHK ČR byl vytvořen tzv. akcelerační program. Akcelerační program má stimulovat genetický pokrok v chovu ČMB, tedy urychlit selekční práci v chovu. Snahou je vytvořit špičkové plemenné koně s čistokrevným rodokmenem, vlastní prokázanou výkonností, případně kontrolu dědičnosti. S tím souvisí vytvoření podmínek pro chovatele, aby mohly být prověřené klisny, zaručující produkci kvalitních potomků, kryty čistokrevnými hřebci (Puklová, 2006).

3.10.2 Perspektivy chovu

Chov chladnokrevných koní v České republice se postupně dostává do složité situace (Maršálek, 2016). Maršálek a Civišová (2016) uvádějí, že počet převyšující 80 tisíc koní je pro Českou republiku téměř na hranici kapacity. Odpovídá přibližně počtu

v okolních státech podobné velikosti (Maďarsko, Rakousko) a nelze předpokládat, že se bude nadále progresivně zvyšovat. Dle Maršálka (2016), u chladnokrevných plemen je patrný postupný pokles stavů s výjimkou slezského norika. Zvyšování celkového počtu koní v ČR je způsobeno především nárůstem malých plemen koní nebo koní bez původu, kteří jsou vážným nebezpečím pro kvalitu současného chovu u všech plemen koní.

Pozitivní je, zvyšující se účast klisen na zkouškách výkonnosti, které zajišťují objektivní prověření jejich pracovních schopností. Jako nedostatek, jak je uvedeno výše a popsáno, lze hodnotit příliš vysoké procento klisen zařazených v hlavní plemenné knize. Tato skutečnost může vést ke spekulacím o benevolentnosti ze strany hodnotitelů. Fakt, že klisna splní na vysoké úrovni zkoušku výkonnosti, by neměla převážet její případné exteriérové nedostatky. ČMB má v současnosti oproti slezskému noriku a noriku největší rámec a došlo u něj ke zlepšení obvodu holeně (Maršálek, 2016).

Z hlediska dalšího rozvoje chovu je třeba věnovat pozornost především zapouštění klisen, zajištění kvalitního stádového dochovu nejen pro hřebce, ale pokud možno i pro klisny a vytvoření podmínek pro pracovní uplatnění chladnokrevných koní (Maršálek, 2016).

Charakteristika současné situace v chovu chladnokrevných koní:

- je dobře nastavený systém evidence koní i jejich hodnocení
- probíhají zkoušky výkonnosti a výběry hřebců
- ale chybí konečné vyhodnocení výsledků
- z výsledků chovu nejsou vyvozeny závěry pro další šlechtění
- jsou prosazovány osobní zájmy nad zájmy rozvoje celého chovu.

Tyto skutečnosti se projevují v následujících dopadech do kvality a ekonomiky chovu:

- kvalita chovaných koní se zlepšila i u chladnokrevných koní
- hlavní příčinou je vliv lepších životních podmínek – krmení, ošetřování, nikoliv chovatelská práce
- je omezena práce s koňmi, zvyšuje se počet amatérů, kteří s koňmi pracují bez odpovídajících zkušeností a znalostí, není vždy jasný trend šlechtění
- je nevyvážený vztah mezi podporou jednotlivých plemen chladnokrevných koní (genetické zdroje x norik)

- projevuje se snaha dovážet zahraniční plemeníky i horší kvality (Maršálek a Civišová, 2016).

V minulosti byli koně v zootechnice chápáni jako modelové zvíře při vzdělávání odborníků a byli z hlediska chovatelské práce před ostatními hospodářskými zvířaty. V současné době je tomu naopak a téměř všechna hospodářská zvířata jsou chována s využitím modernějších přístupů a také jejich výsledky šlechtění jsou progresivnější, než v chovu koní a zvláště u chladnokrevných plemen. Základním předpokladem chovatelského úspěchu je nastavení správného a funkčního systému chovatelských opatření. Tento systém musí směřovat k vytváření takových koní, kteří splňují požadavky kupce na trhu. Krása koně a jeho výkonnost jsou základními požadavky kupujících. Z hlediska šlechtění by se mělo směřovat k takovým vlastnostem, které je možné využít jako reklamní přednost plemene před jinými plemeny, nebo jinými skupinami koní (konstituční pevnost, plodnost, výborný charakter, pracovitost, dobré mateřské vlastnosti, učenlivost, nenáročnost na výživu nebo ošetřování, dlouhověkost atd.) (Maršálek a Civišová, 2016).

4 MATERIÁL A METODIKA

Informace pro teoretickou část jsem získávala z odborných publikací, časopisů, ověřených internetových stránek a Ústřední evidence koní.

Vojtko (2008) cit. podle Šichové (2012) uvádí, že jakýkoliv výzkum začíná identifikací výzkumného problému. V této fázi je nutné vyjasnit účel a cíl výzkumu, tedy to, co chceme zjistit. Je potřeba stanovit metodický postup a osnovu pro zpracování diplomové práce. Výstupem tohoto procesu je tzv. zadání. Poté již následuje samotný sběr a analýza dat.

Pro sběr informací v praktické části jsem použila dotazníkovou metodu. Vyplněné dotazníky byly následně zpracovány pro vyhodnocení výsledků.

Při tvorbě dotazníku jsem zvolila program Microsoft Word 2013. Dotazník v rozsahu 3 stran, včetně úvodní, byl ve formátu A4 s 15 otázkami, 3 podotázkami a odkazem pro vypsaní dalších kontaktů na respondenty. Většina otázek byla uzavřených, kdy měli respondenti na výběr z několika možností odpovědí. U některých otázek měli ještě možnost dopsat svoji odpověď, aby lépe vyjádřili konkrétní situaci či názor. Některé otázky byly otevřené, kde respondenti mohli vepsat vlastní odpověď dle svého uvážení.

Dotazníkové šetření probíhalo v první třetině roku 2017. Cílovou skupinou byli všichni majitelé, chovatelé, držitelé jakéhokoliv pohlaví a jakéhokoliv počtu koní plemene českomoravský belgický kůň.

Většinu respondentů jsem kontaktovala telefonicky, touto metodou jsem získala 30 odpovědí. Další metody získávání vyplněných dotazníků byly pomocí e-mailu (14 odpovědí) a sociální sítě na internetu (13 odpovědí). Malou část respondentů jsem navštívila osobně (3 odpovědi) a jeden respondent odpověděl pomocí zaslaného dopisu. Dohromady jsem získala 61 vyplněných dotazníků. Získaná data jsem zpracovala pomocí tabulkového procesoru Microsoft Excel 2013, ve kterém jsem vytvářela grafy, tabulky a pomocí funkcí jsem počítala výsledky. Pro zpracování textové části jsem použila textový editor Microsoft Word 2013.

Dotazník měl následující podobu:

Mendelova univerzita v Brně

Agromická fakulta

Ústav chovu a šlechtění zvířat, oddělení chovu

Otázky k diplomové práci na téma:

MAPOVÁNÍ AKTUÁLNÍHO STAVU
CHOVU ČESKOMORAVSKÉHO
BELGICKÉHO KONĚ

Dobrý den,

tímto bych Vás ráda požádala o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci. Dotazník je anonymní a získané informace budou sloužit výhradně pro zpracování statistických údajů k mé diplomové práci týkající se mapování aktuálního stavu Českomoravského belgického koně (dále ČMB). V případě dotazů mě neváhejte kontaktovat na email: KubatovaAnna@seznam.cz, nebo na tel.: 602 882 591.

Předem děkuji za čas, který věnujete dotazníku. Vaše vyjádření bude velice důležité pro mou práci.

Bc. Kubátová Anna

Dotazník:

(pozn.: v papírové podobě dotazníku kroužkujte/dopište, v elektronické **tučně** vyznačte/doplňte a pošlete emailem)

1. *V jaké obci koně máte? Více specifikujte, u kterého města, kvůli zanesení do mapy.*

2. *Kolik vlastníte koní plemene ČMB?*

valaši _____ ks

hřebci _____ ks

klisny _____ ks

3. *Vypište věk koní:*

4. *Máte koně evidované?*

ano ne (připište důvod)

5. *Jaký máte důvod k chovu tohoto plemene? (můžete vyznačit více možností)*

práce v lese, soutěže chladnokrevných koní, agroturistika, hobby,

společník k jinému koni, krajínotvorný ráz (= ekologické spásání);

hiporehabilitace, jiné: _____

6. *Jestliže máte koně pro práci v lese, vyděláte si touto činností na obživu?*

ano, vydělám ne, nevydělám (dopište, čím se ještě živíte)

7. *Chov:*

jssem založil/la osobně, rodinná tradice _____ generací (doplňte kolik generací)

8. *Klisnu / klisny využívám k pravidelné reprodukci:*

ano ne

8.1. *V roce 2017 budu klisnu / klisny zapouštět:*

ano, budu ne, nebudu

8.2. *Klisnu budu zapouštět plemeníkem:*

ČMB (napište jakým) jiným (napište jakým, plemeno i jméno):

8.3. Vypište kritéria při výběru pleménka pro vaši klisnu (od nejdůležitějšího po méně důležité):

9. Dbáte na nepříbuzenskou plemenitbu?

ano ne

10. Hřebce používám k plemenitbě:

ano ne

jestliže ne, napište jeho využití:

11. Snažíte se při připouštění o to, aby se úroveň šlechtění tohoto plemene stále zvyšovala?

ano ne

12. Hříbata:

prodávám jako ročky; prodávám v základním výcviku nebo po ZV;

nechávám si je pro vlastní užitek; jiné:

13. Jste žadatelem o dotační programy?

ano ne

14. Ustájení koní:

boxové vazné ustájení 24/7

15. Stručně nastiňte Váš plán pro rok 2017:

Jestliže znáte další chovatele, prosím Vás o kontakty:

5 VÝSLEDKY A DISKUZE

Dotazníkovou metodou jsem během první třetiny roku získala 61 odpovědí při celkovém počtu 240 koní. Ze všech dotazovaných respondentů se vrátilo 61 % vyplněných dotazníků, které jsem v této části diplomové práce zpracovala. Otázky byly zaměřeny na počty koní ve vlastnictví jednoho majitele, věk koní, evidenci koní, důvod chovu plemene ČMB, práci v lese, založení chovu, zapouštění klisen, požadavky na pleménka, šlechtění, hřibata, dotační programy a plány chovatelů v roce 2017.

5.1 Počty koní ve vlastnictví respondentů

Jak již bylo výše uvedeno, počet respondentů, kteří dotazník vyplnili, byl 61 při celkovém počtu koní 240. Průměrně každý dotazovaný chová 4 koně, avšak nejčastěji se vyskytovali držitelé jednoho koně plemene českomoravský belgický kůň a to celkem 17krát. Pro lepší přehlednost znázorňuje tabulka č. 6 jednotlivé respondenty a jejich počty koní.

Tab. 6: Respondenti a počty jejich koní

Respondent	Počet koní				
1	3	21	9	42	5
2	4	22	66	43	1
3	1	23	2	44	2
4	4	24	2	45	1
5	1	25	1	46	4
6	7	26	2	47	2
7	1	27	1	48	5
8	2	28	4	49	3
9	5	29	1	50	4
10	1	30	1	51	3
11	1	31	2	52	2
12	1	32	2	53	2
13	1	33	1	54	3
14	3	34	3	55	2
15	2	35	4	56	2
16	4	36	3	57	4
17	1	37	4	58	2
18	1	38	7	59	6
19	1	39	5	60	5
20	4	40	2	61	2
		41	10	Celkem	240

5.2 Místa, ve kterých byl dotazník vyplňován

Obr. 4: Mapa ČR

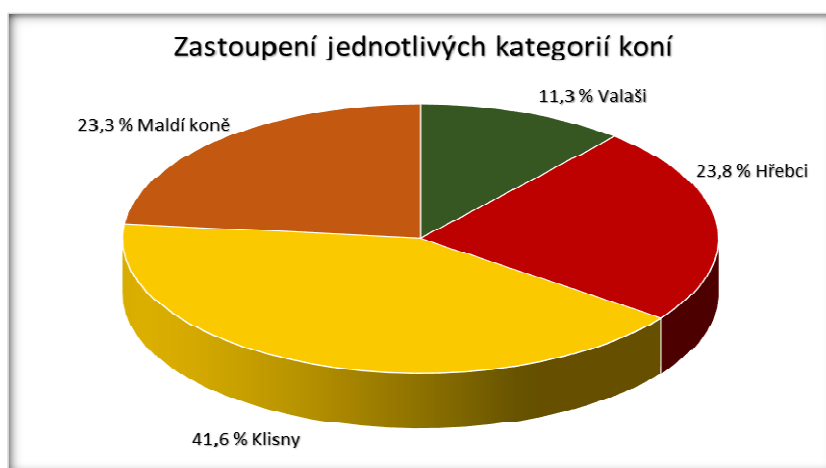
Na mapě České republiky jsou znázorněny kraje a v nich černým bodem vyznačena poloha krajských měst, která jsou na mapě pojmenována. Červenými body jsou zaznamenány polohy obcí, ve kterých mají dotazovaní chovatelé své koně. Z mapy lze vyčíst, že byla snaha zmapovat celé území České republiky. Za zmínku ale stojí kraj Vysočina (16 odpovědí), Jihomoravský kraj (12 odpovědí) a Pardubický kraj (8 odpovědí), kde se vyskytovalo nejvíce chovatelů. Oproti tomu v kraji Moravskoslezském a Ústeckém jsem nezmapovala žádné chovatele českomoravského belgického koně, to ovšem znamená, že se tam nevyskytují. Chov je velice roztráštěný, což má svá negativa především v managementu chovu a realizaci přípařovacích plánů, ale i jistá pozitiva, hlavně z pohledu dlouhodobé udržitelnosti.

5.3 Zastoupení jednotlivých kategorií koní

Této problematice se věnovala otázka č. 2: *Kolik vlastníte koní plemene ČMB?* Otázka byla rozdělena do kategorií valachů, hřebců a klisen. Dotazovaní také připisovali kategorii mladých koní.

Tab. 7: Počty jednotlivých kategorií koní

Kategorie koní	Počet koní	Procentuální podíl [%]
Valach	27	11,3
Hřebec	57	23,8
Klisna	100	41,6
Mladí koně (do 3 let)	56	23,3
Celkem	240	100

Graf 1: Zastoupení jednotlivých kategorií koní

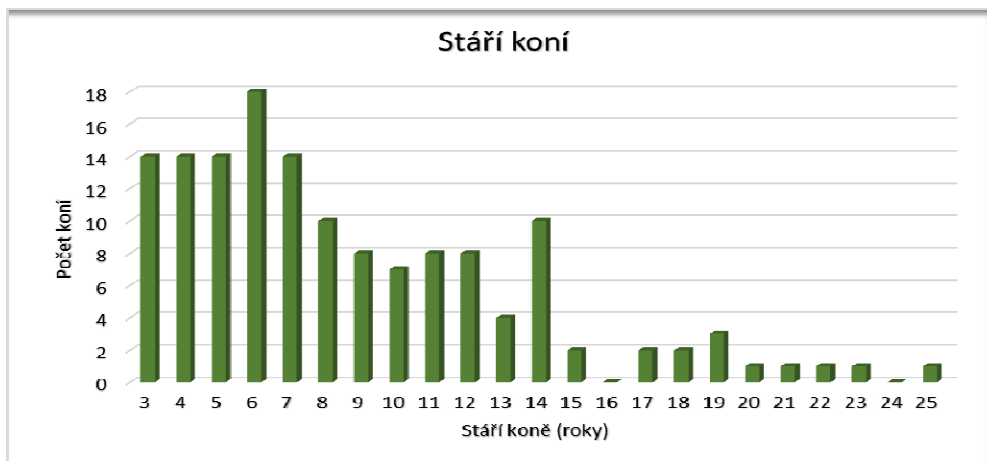
Z tabulky č. 7 a grafu č. 1 je zřejmé, že největší zastoupení u chovatelů mají klisny (41,6 %), téměř dvě klisny připadnou na jednoho chovatele. Když vezmeme v úvahu, proč klisny převládají, může být předpokladem to, že respondenti mají klisny k chovu nebo že alespoň nad chovem uvažují. Více o této problematice v otázkách 8. a 8.1.

Zajímavým údajem z tabulky č. 7 je kategorie mladých koní do tří let s počtem 56 kusů (na 1 chovatele 1 mladý kůň). Z této skutečnosti lze usuzovat, že je poměrně dost mladých koní a populace ČMB nestárne. Tento výsledek shledávám jako velmi pozitivní.

Počet valachů a hřebců není nijak překvapivý, odpovídá jejich využití.

5.4 Stáří koní ČMB

V otázce číslo tři byli respondenti vyzváni k vypsání věku jejich koní. Protože několik respondentů neodpovědělo, počítáme s populací 199 koní, ne 240.

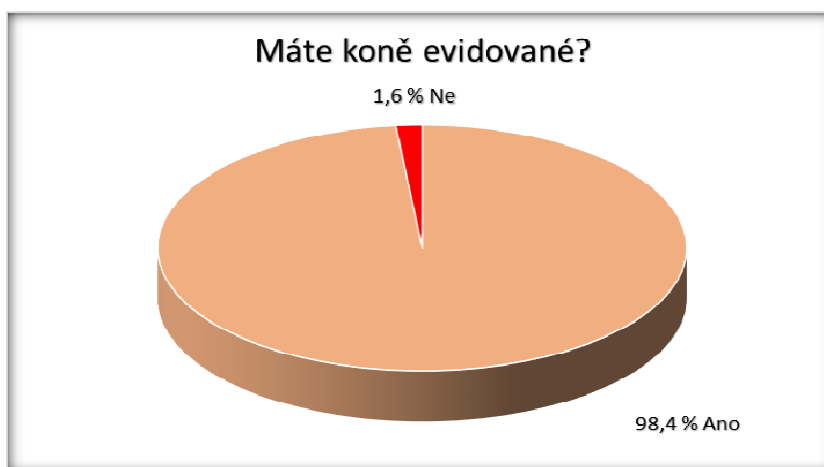
Graf 2: Stáří populace ČMB

V grafu č. 2 je vodorovná osa uváděna v rozmezí od 3 do 25 let věku koně. Mladých koní do tří let věku, jak jsem již uváděla výše, je 56. Nejvíce je koní šestiletých s počtem 18 koní, poté následují 3, 4, 5 a 7letí s počtem 16 koní. Nutno také konstatovat, že po 15. roce jsou mizivé počty koní, pohybují se mezi 0 a 3. Tento graf je dalším potvrzením toho, že populace je poměrně mladá.

Při výpočtu průměrného stáří sledované populace 199 koní jsem také zahrнула kategorii mladých koní do 3 let. Počítala jsem s tím, že průměrně koni v této kategorii je jeden a půl roku, proto průměrné stáří všech 199 koní vyšlo 6,6 let.

5.5 Evidence koní

Otázka číslo 4: *Máte koně evidované?*, dopadla takto:

Graf 3: Evidence koní

Odpovědi na tuto otázku byly překvapivé. Pouze jeden (1,6 %) respondent uvedl, že svého koně nemá evidovaného. Ostatních 60 (98,4 %) dotazovaných mají své koně řádně evidované. Tyto odpovědi bych uvedla jako diskutabilní, věřím však, že anonymita dotazníku podpořila pravdivost při jeho vyplňování. Z reakcí po telefonických rozhovorech (30 telefonátů), při položení této otázky s odpověďmi chovatelů „samozřejmě“, se přikláním ke korektnosti uvedeného výsledku.

5.6 Důvody chovu plemene ČMB

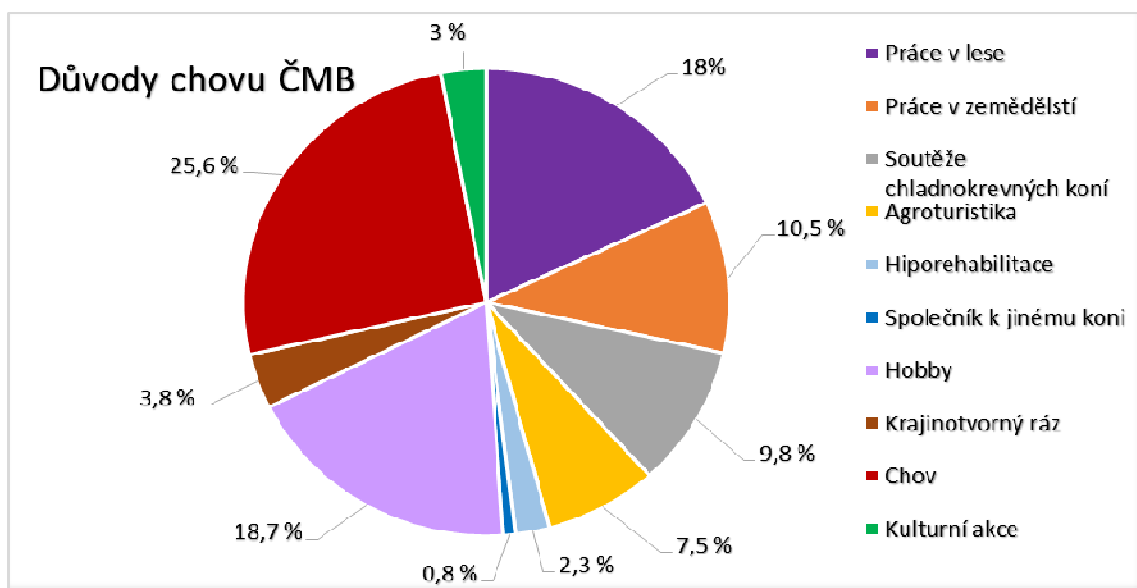
Jaké mají chovatelé důvody k chovu plemene českomoravského belgického koně, se zabývala otázka č. 5, kde mohlo být vyznačeno více možností.

Tab. 8: Důvody k chovu plemene ČMB

Důvod k chovu ČMB	Počet odpovědí	Procentuální podíl [%]
Práce v lese	24	18
Práce v zemědělství	14	10,5
Soutěže chladnokrevných koní	13	9,8
Agroturistika	10	7,5
Hiporehabilitace	3	2,3
Společník k jinému koni	1	0,8
Hobby	25	18,7
Krajinotvorný ráz	5	3,8
Chov	34	25,6
Kulturní akce	4	3
Celkem	133	100

V tabulce č. 8 je uvedeno celkem 10 činností, ke kterým je ČMB využíván. V pojmu práce v zemědělství jsou zahrnuty činnosti, jako je: práce na poli, práce ve voze, soustředování dřeva jako trénink nebo příležitostné soustředování. Krajinotvorný ráz neboli ekologické spásání se hlavně využívá v místech s určitým omezením (chráněné oblasti). Jeden účastník dotazovaného průzkumu uvedl, že koně spásají porost v chráněné krajinné oblasti. Pod pojmem kulturní akce si lze představit svatby, výstavy a folklorní akce.

Celkem bylo 133 odpovědí, což znamená, že každý chovatel má dva a více důvodů k chovu.

Graf 4: Důvody k chovu plemene ČMB

Díky této otázce byly zjišťovány důvody chovu. Dle výsledků uvedených v grafu č. 4, je patrné, že pro 25,6 % respondentů je nejdůležitější chov samotný. S tímto výsledkem úzce souvisí odpověď hobby s 18,7 %. Mnoho respondentů k odpovědi chov uvedlo, že se pro ně stal zálibou.

Na třetím místě je odpověď práce v lese s 18 % což vnímám jako velice kladné zjištění. Soustředování dřeva koňmi v lese je hodně diskutované téma. Je to těžká práce, časově náročná a ve většině případech ne moc dobře finančně ohodnocená. Dle mého názoru a odborné literatury, obecně chov chladnokrevných koní v Čechách, velice závisí na práci v lese. Stále více se negativně do chovu ČMB promítá snížená poptávka po koních v lesním hospodářství, která je způsobená především konkurencí moderních technologií.

Uspokojivý je také výsledek na čtvrtém místě – práce v zemědělství (10,5 %) a na pátém místě soutěže chladnokrevných koní s 9,8 %, ale počty odpovědí by mohly být vyšší (viz. tabulka č. 8).

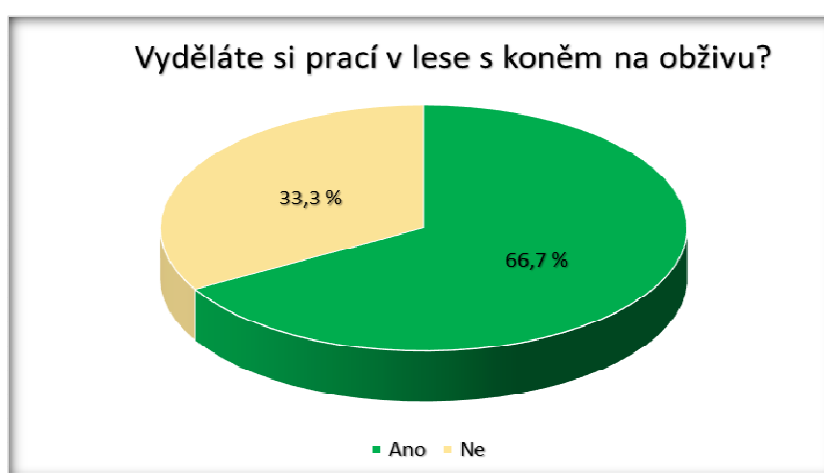
Důvody umístěné na dalších místech nejsou pro práci chladnokrevného koně typické. Lze tedy říct, že se ČMB chová kvůli udržení plemene a původnímu využití.

Maršálek (2016) popisuje, že chladnokrevní koně, kteří byli v minulosti chováni pouze jako tažní koně vhodní pro práci v lesních porostech, popřípadě v omezené míře při lehčích polních pracích nebo ve vnitropodnikové dopravě tím postupně ztrácejí svoje uplatnění, nebo se mění jejich využití na koně vhodné pro potřeby agroturistiky, hipore-

habilitace, popřípadě na koně jezdecké vhodné pro začátečníky nebo rekreační jezdce. Využití koní pro práci v zemědělském provozu už je dnes spíše vzácností. V okolních státech se začínají objevovat technická zařízení využívající koně jako zdroj pohybu nářadí (např. motorové sekačky tažené koňmi). Taková zařízení znovu vytváří podmínky pro efektivní využití koní v zemědělství.

5.7 Práce v lese

Otázka číslo 6, týkající se výtěžku při soustředování dřeva, byla takto formulována: *Jestliže máte koně pro práci v lese, vyděláte si touto činností na obživu?*

Graf 5: Zobrazení toho, kolik respondentů si práci v lese s koněm vydělává

Kočí mohli vybírat z odpovědí ano, vydělám a ne, nevydělám. Při negativní odpovědi byli vyzváni, aby doplnili čím se ještě živí. Kočí uváděli tato doplňující zaměstnání / výdělečné činnosti: poskytování plemenářských služeb, poskytování ubytování, agroturistika, kovář se zaměřením na paznehty u krav, konstruktér, student. Většina odpovědí alespoň úzce souvisí s koňmi (živočišnou výrobou).

V tabulce č. 8 je uvedeno, že prací v lese se zabývá 24 dotazovaných z celkového počtu 61. Soustředováním dříví v lese pomocí koně si vydělá 66,7 % kočích (16), zbylých 33,3 % si nevydělá (8). Z mého pohledu je tato situace poměrně příznivá. U dvou respondentů se ještě otázka doplnila o to, že z části musí využívat k těžbě traktor a jeden dodal výši minimálního denního výtěžku 2 000,- Kč – 2 500,- Kč aby byl rentabilní. Jeden respondent uvádí, že dělá služby jen v soukromých lesích, státní sektor by ho neuživil.

Je zřejmé, že v dnešní době již nemohou koně konkurovat mnohem výkonnějším a efektivnějším technologiím soustředování dříví a jejich nasazení do těžebního procesu se jeví jako neekonomické. Během posledních 15 let stav koní pracujících v lesním hospodářství stále klesá. MZe (2014) uvádí, že zásadní zlom nastal po roce 2000, kdy došlo k převodu živnosti kočí v lesním provozu z vázané na živnost volnou a zároveň došlo ke konečnému ustoupení do platných výkonnostních norem a zadávání zakázek systémem nejnižších cenových nabídek v tendrovém výběrovém systému. Následný příliv nekvalifikované levné pracovní síly způsobil snížení poptávky i nabídky po tomto druhu práce.

5.8 Tradice chovu respondentů

Účastníci dotazníkového šetření měli za úkol uvést, zda chov založili osobně, nebo je to rodinná tradice několik generací. Měli doplnit, alespoň přibližně, kolik generací.

Tab. 9: Chov – osobní založení nebo rodinná tradice

Chov:	Počet respondentů	Procentuální podíl [%]
Založen osobně	37	63,8
Rodinná tradice chovu	18	31
Dlouhodobá tradice	3	5,2
Celkem	58	100

Tab. 10: Četnosti generací

Generace	Četnost generací	Procentuální podíl [%]
2	5	29,4
3	6	35,3
4	3	17,6
5	1	5,9
10	1	5,9
12	1	5,9

Na otázku č. 7 odpovědělo celkem 58 dotazovaných. Osobní založení chovu uvádí 37 respondentů tedy 63,8 %. Poměrně hodně mladých lidí odpovídalo, že chov založili osobně, tato informace je jistě potěšující pro budoucnost chovu.

U třech odpovědí (5,2 %) se chov vyznačuje dlouhodobou tradicí. Tím lze chápat to, že byl před mnoha lety založen kvůli plemenářské práci nebo za účelem produkce,

výcviku a dodání tažných koní pro práci v lesích. V současnosti mají chovy více majitelů nebo ředitelů a proto nelze jednoznačně zodpovědět tuto otázku chovu.

Rodinnou tradici chovu uvádí 18 respondentů. V tabulce č. 10 jsou v levém sloupci uvedené generace rodinné tradice a v pravém sloupci jsou četnosti, kolikrát byla daná generace doplněna respondenty. Nejvíce se vyskytovaly třígenerační chovy a to celkem 5krát. Nejdelší tradice chovu, uvedená respondentem, je 12 generací a druhá nejdelší 10. Délka jedné generace je dána délkou časového úseku (v rocích) mezi narozením jedince a okamžikem narození jeho potomka. Průměrná délka trvání jedné lidské generace je proměnná a trvá cca 25 let (Klimeš, 2002). Dvanáct generací tedy odpovídá 300 rokům. Chovatel uvádí, že rodinná tradice trvá opravdu tak dlouho a s prvním objevením chladnokrevného koně v Čechách začal jejich chov. Českomoravského belgického koně chovají od vzniku tohoto plemene, což je nějakých 120 let.

5.9 Reprodukce klisen

Reprodukcí klisen se zabývaly otázky 8., 8.1., 8.2. a 8.3.

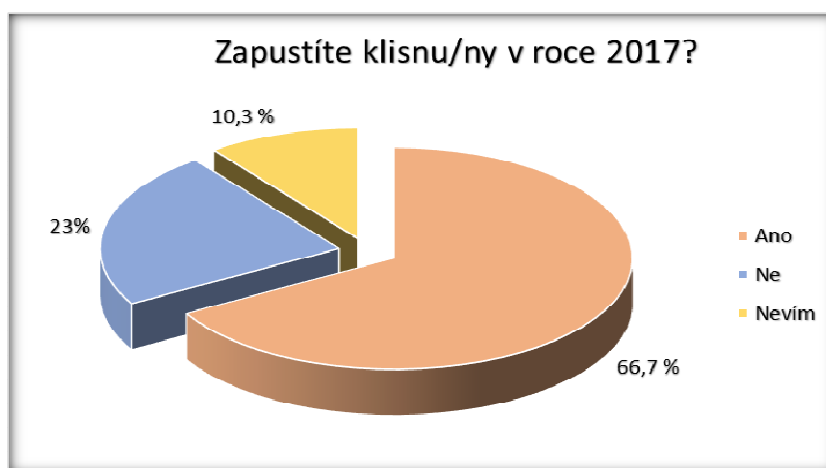

Graf 6: Využívání klisen k pravidelné reprodukci

Na otázku č. 8. *Klisnu / klisny využívám k pravidelné reprodukci s možnostmi výběru pro odpověď ano, ne*, odpovědělo 39 chovatelů. Většina (25) chovatelů odpověděla kladně, tedy zapouští pravidelně. Záporná odpověď byla u 14, to ale neznamená, že klisnu nikdy nezapustili nebo to neplánují.

Maršálek a Civišová (2016) uvádí, že rozhodující pro udržení kvality chovu je zapouštění klisen a obnova chovu na základě mladých kvalitních koní. Nízké procento zapouštěných klisen omezuje možnosti selekce a vede k likvidaci chovu.

Stejný počet chovatelů odpovědělo i u otázky č. 8.1. *V roce 2017 budu klisnu / klisny zapouštět?* Chovatelé mohli odpovídat: ano, budu x ne, nebudu. Někteří přidali odpověď nevíím.

Graf 7: Zapouštění klisen v roce 2017

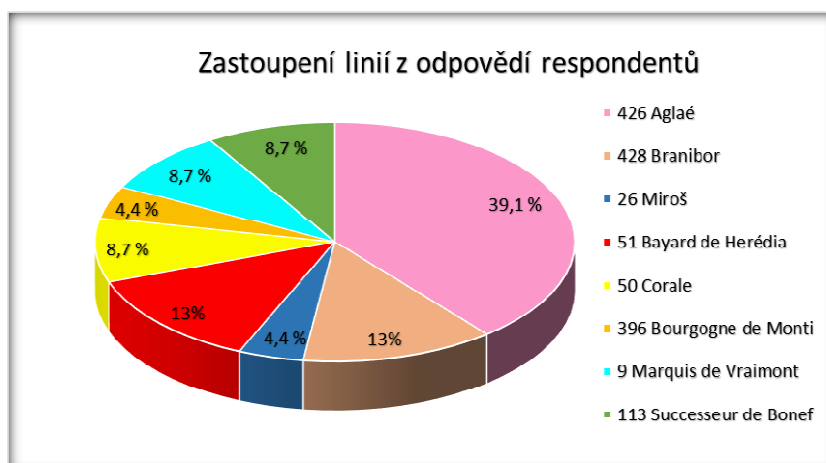
V grafu č. 7 je nevíce zastoupená odpověď ano 66,7 % (26 odpovědí). Zde je vidět mírný nárůst kladné odpovědi oproti předešlému grafu a to o 2,7 %. Je tedy jasné, že 2,7 % chovatelů pravidelně klisnu nezapouští, ale letos bude. Respondenti uváděli odpověď nevíím (10,3 %), v případech: klisna se bude hřebit a tak uvidíme, jak to zvládne; počkáme, jestli se vůbec bude říjet a podle toho rozhodneme. 23 % (9) odpovědělo, že pro tento rok zapouštět nebudou.

Otázkou č. 8.2. jsem zjišťovala jakým plemením budou chovatelé připouštět, který je nejvíce populární a která linie má největší zastoupení. Na výběr bylo z možností odpovědí: ČMB (napište jakým) a jiným (napište jakým, plemeno i jméno).

Tab. 11: Četnost uvedených plemeníků chovatelů

Plemeník	Četnost
2881 Agar	1
1699 Agy	1
2942 Almar	2
1584 Amazon	1
1839 Amír Žlutavský	1
2330 Aramis	1
2331 Aramis Jakubovský	1
2907 Arnold	1
2063 Artur	2
2822 Bagran	1
1727 Bandita	1
2200 Barman	2
2067 Barmín z Lipský	1
2914 Bart	1
1233 Bimon	1
994 Brix	2
1063 Korál	1
1953 Kuba	3
1596 Magistr	2
2319 Merlot	1
1959 Miran-2	3
1586 Santys	1
1158 Sauron	1

V tabulce č. 11 je uvedeno, že nejčastěji si chovatelé vybrali 1959 Mirana-2 a 1953 Kubu, v obou případech po třech chovatelích. Po dvou chovatelích si vybrali 2942 Almara, 2063 Artura, 2200 Barmana, 994 Brixe a 1596 Magistra. Ostatní hřebci jsou vybráni jedním chovatelem.

Graf 8: Zastoupení linií vybraných hřebců

Největší zastoupení vybraných hřebců je z linie 426 Aglaé (9 hřebců). O druhé místo se dělí linie 428 Branibor (3 hřebci) a 51 Bayard de Herédia (3 hřebci). Na třetím místě jsou linie 50 Corale (2 hřebci), 9 Marquis de Vraimont (2 hřebci) a 113 Successeur de Bonef (2 hřebci). Poslední místo obsadili linie 26 Miroš (1 hřelec) a 396 Bourgogne de Monti (1 hřelec). Linie 3998 Pandor nebyla zastoupena žádným hřebcem. Procentuální zobrazení je uvedeno v grafu č. 8.

Za kladnou stránku bych považovala to, že asi 5 chovatelů se snaží připouštět plemínky z ohrožených linií.

Ohrožené linie

Voráčková (2015) uvádí, že linie 3998 Pandor má jednoho žijícího plemínka – 1835 Patriot. Od hřebce, v roce 2013, bylo získáno a zamraženo 50 dávek spermatu. Linie 396 Bourgogne de Monti má dva žijící plemínky (1954 Brisul, 994 Brix), u žádného dosud kryokonzervace neproběhla. Linie 26 Miroš má jednoho žijícího plemínka – 1959 Miran-2. V minulosti se podařila kryokonzervace (celkem 67 ID). Potomstvo samčího pohlaví bude přednostně vykupováno do testačních odchoven. Hřebci těchto linií jsou přednostně zařazováni do inseminace čerstvým spermatem, či na stanice kde je předpoklad zapouštění vyššího počtu kvalitních klisen.

Velký důraz bych osobně kladla na otázku č. 8.3., při které jsem zjišťovala kritéria u výběru plemínka pro klisnu dotazovaných respondentů. Kritérií při výběru je spousta a není to lehký úkol. Jestliže by se mělo jednat o zvyšování úrovně šlechtění plemene ČMB, jak většina respondentů uváděla (viz. tabulka č. 12), tak bych se řídila tímto žebříčkem:

1. původ
2. typ a exteriér (pohlavní výraz)
3. výkonnost – zkoušky výkonnosti
4. výkonnost potomstva (uplatnění v chovu)
5. temperament a charakter
6. ukazatele plodnosti a zdravotní stav.

Jako další bych uvedla krmitelnost, kvalitní připouštěcí stanice, hřivnatost a rousy.

Někteří respondenti byli touto otázkou zaskočení a zpočátku nevěděli co odpovědět. Často jsem od chovatelů slychala, že se musí plemínk líbit, vědí na kterou klisnu jakého plemínka a tak dále. Když někdo uvedl mohutnost, výška, bez vad, obvod holeneš

nebo charakter, povaha, ochota k práci, tak stačila dvě slova – exteriér a charakter. Postrádala jsem u chovatelů v tomto směru správné vyjadřování. Dále se podstatně lišily jednotlivé názory. Jeden chovatel tvrdí, že chce velkého, mohutného koně s obvodem holeně kolem 30 cm a druhý je toho názoru, že obvod holeně 23 cm úplně stačí. Kůň je pak obratnější, mrštnější a práce v náročném a kopcovitém terénu je pro něj lehčí, kdežto těžký kůň má dost práce sám se sebou natož ještě soustřeďovat dříví. Mluvíme-li o zvyšování úrovně plemene, chovném cíli, genetickém zdroji, tak jsou tyto názory velice rozdílné.

Tab. 12: Četnosti kritérií při výběru plemeníka pro klisnu

Kritérium	Exteriér	Charakter	Dostupnost	Barva	Původ	Potomstvo	Nepříbuznost
Četnost výskytu	31	21	12	8	6	6	5

Mechanika pohybu	Linie	Výška	Typ	Genetika	Mohutnost
4	4	3	3	2	2

Výkonnost	Rodina	Plemeno	Ochota k práci	Temperament	Krmitelnost
2	1	1	1	1	1

Hřivnatost, rousy	Vyvážení nedostatků	Zkušenost plemeníka	Kvalitní připouštěcí stanice
1	1	1	1

Bez vad
1

Na tuto otázku odpovědělo celkem 39 respondentů. Na prvním místě s největší četností odpovědi byl pro chovatele nejdůležitější exteriér a na druhém místě charakter. Co je ovšem alarmující, tak je třetí příčka – dostupnost a čtvrtá – barva. Jsem si vědoma toho, že každý chovatel, který vyplnil dotazník, nemusí šlechtit / chovat na vysoké úrovni. Ale opravdu se pozastavím nad tím, když u této otázky je dostupnost a barva mezi důležitými kritérii a posléze tentýž respondent na otázku č. 11 odpoví, že se snaží, aby se úroveň šlechtění zvyšovala. To stojí za úvahu. Osm respondentů považuje za velmi důležité kritérium barvu. Je ale známo, že barva z hlediska genetiky neovlivňuje exteriér, charakter, výkonnost, temperament, ani nic jiného a tudíž v tomto výčtu by se vůbec neměla vyskytnout. Chovatel tvrdí, že barva je důležitá pro budoucí kupující, v tom případě také pro něj. V současné době bych za velmi významné považovala zajiš-

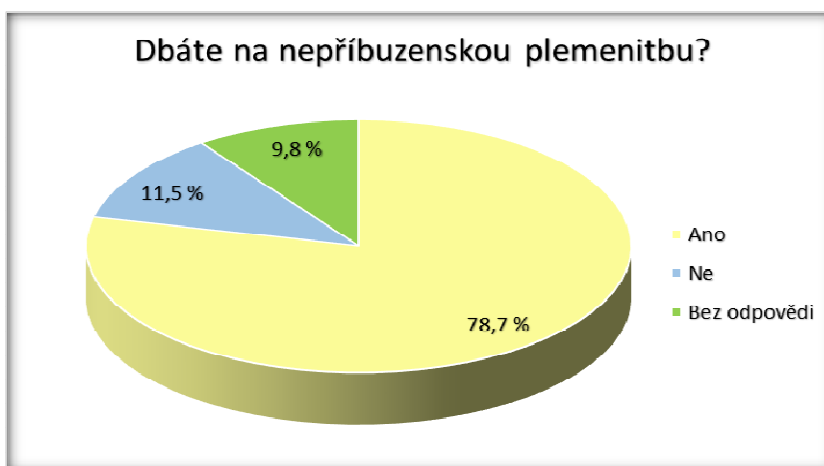
tění informovanosti pro všechny chovatele a zlepšování odborných znalostí šlechtitelů, chovatelů a držitelů koní. Myslím, že v této oblasti je třeba stále se vzdělávat.

S chovateli, kteří považují za nejdůležitější původ, exteriér a charakter, se ztotožňují, tyto odpovědi se vyskytly celkem 20x.

5.10 Plemenitba

Tab. 13: Dbáte na nepříbuzenskou plemenitbu?

Odpověď	Počet odpovědí	Procentuální podíl [%]
Ano	48	78,7
Ne	7	11,5
Bez odpovědi	6	9,8
Celkem	61	100

Graf 9: Dbáte na nepříbuzenskou plemenitbu?

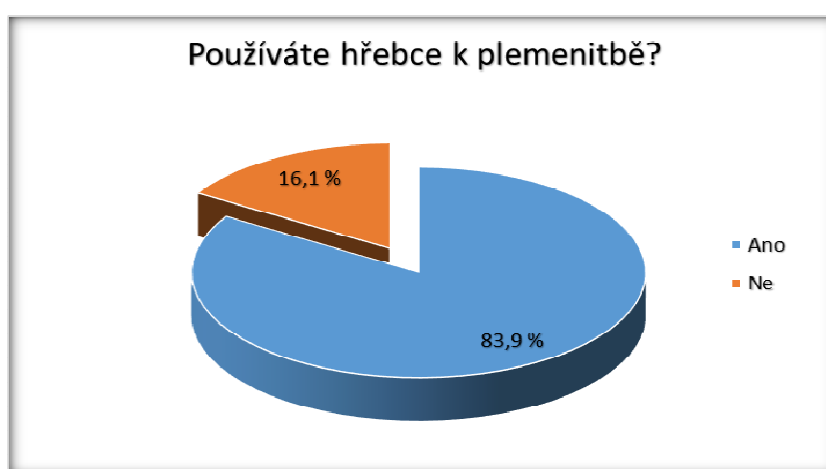
Graf č. 9 i tabulka č. 13 ukazují jednoznačnou odpověď, že chovatelé dbají na nepříbuzenskou plemenitbu (78,7 %). U odpovědi záporné se objevila u dvou chovatelů poznámka, že prochovávají na určitý znak. Touto plemenitbou jde o snahu upevnění žádoucího znaku, ale zároveň se upevňují i znaky nežádoucí. Takovou plemenitbu musí dělat člověk zkušený a vzdělaný.

Také jsem se setkala s názory, že jeden chovatel dbá na nepříbuzenskou plemenitbu do 4. generace a druhý do 6., dál už se příbuzností nezabývají.

5.11 Využití hřebců

Otázkou č. 10 jsem zjišťovala, zda hřebce používají k plemenitbě. Respondenti mohli odpovědět buď kladně, nebo záporně. Při záporné odpovědi měli vyplnit využití hřebce.

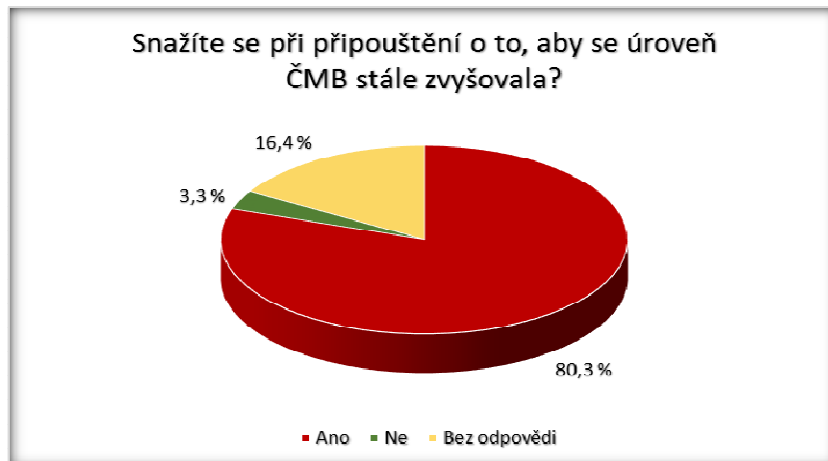
Celkem jsem dostala 31 odpovědí. Většina respondentů (26) vlastní hřebce kvůli plemenitbě a zbylých 5 nikoliv. Jako jiné využití pro hřebce uvedli: práce na poli, v lese, hobby, záprah, vyřazený plemeník, na prodej. Procentuální zastoupení odpovědí je uvedeno v grafu č. 10.

Graf 10: Používáte hřebce k plemenitbě?

5.12 Zvyšování úrovně šlechtění

Zajímavou otázkou, kterou jsem se zabírala, byla otázka č. 11 o zvyšování úrovně šlechtění, která přesně zněla: *Snažíte se při připouštění o to, aby se úroveň šlechtění tohoto plemene stále zvyšovala?* Následující graf jasně znázorňuje odpovědi.

Graf 11: Snaha o zvyšování úrovně šlechtění

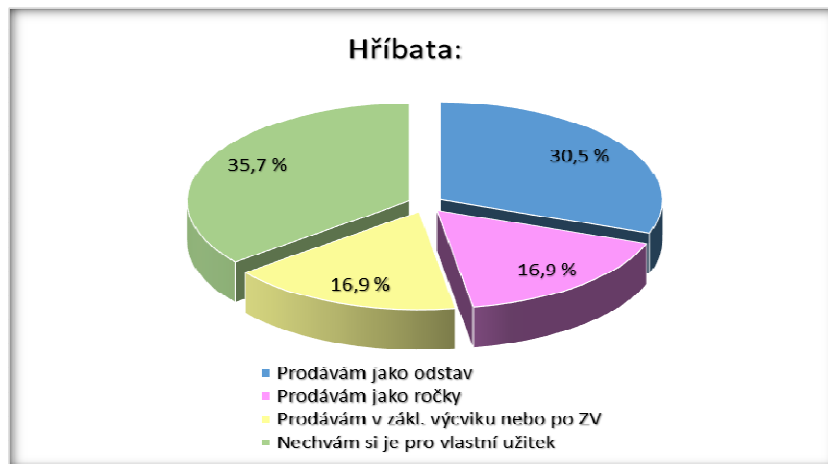
Zjištění, že většina chovatelů (49) se snaží o zvyšování úrovně šlechtění, je více než potěšující. Musím ale znovu připomenout, jak už jsem se zmiňovala u otázky č. 8.3., názory chovatelů jsou hodně rozdrobené, ale chovný cíl ČMB je pouze jeden a nutno opět podotknout, že českomoravský belgický kůň = genetický zdroj. Názory chovatelů by se měly více sjednotit. Deset chovatelů na tuto otázku vůbec neodpovědělo.

5.13 Chovatelé a hříbata

Ve 12. otázce mě zajímalo, co chovatel dělá s hříbaty. Možnosti odpovědí byly: prodávám jako ročky, prodávám v základním výcviku nebo po ZV, nechávám si je pro vlastní užitek. Respondenti také doplňovali, že je prodávají po odstavu.

Tab. 14: Hříbata

Hříbata:	Počet odpovědí	Procentuální podíl [%]
Prodávám jako odstav	18	30,5
Prodávám jako ročky	10	16,9
Prodávám v zákl. výcviku nebo po ZV	10	16,9
Nechávám si je pro vlastní užitek	21	35,7
Celkem	59	100

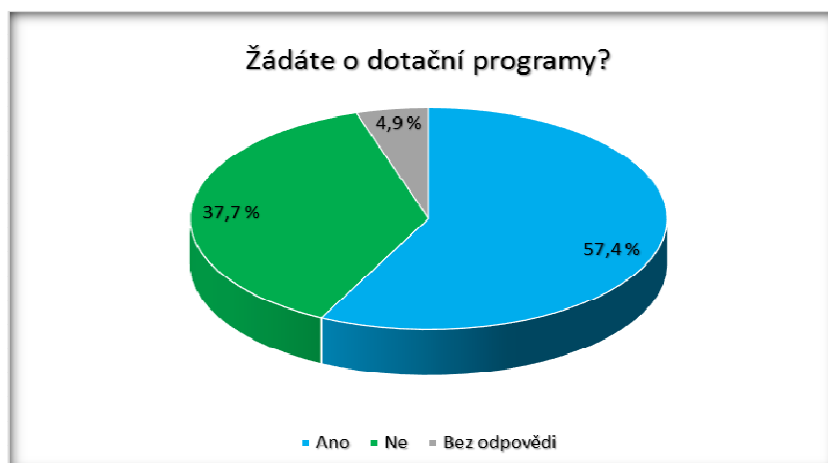
Graf 12: Hříbata

Na otázku o hříbatech odpovědělo celkem 39 účastníků dotazníkového šetření. Jeden respondent většinou zaškrtnl jednu nebo dvě odpovědi. Nejvíce si chovatelé nechávají hříbata pro svůj užitek, celkem 21krát zvoleno. Dodávají, že samozřejmě záleží na tom, jakého pohlaví se hříbě narodí. Klisnu si většinou nechávají a hřebec jde buď do testační odchovny, nebo je prodán jako odstávče (druhá nejčastější odpověď – 18). Odpovědi: prodej v základním výcviku nebo po zkouškách výkonnosti a prodej jako roční hříbata uvedli chovatelé nejméně. Lepší přehlednost znázorňuje tabulka č. 14, graf č. 12.

Jeden chovatel uvedl cenu, za koně v základním výcviku, která se pohybuje kolem 130 000,- Kč. Byl si vědom toho, že v dnešní době to je za chladnokrevného koně astronomická částka. Dodal, že chovají koně kvalitní a tímto se velice zúží okruh zájemců, kteří přesně vědí, proč koně kupují a není to jejich unáhlené rozhodnutí. Dříve byla cena koně jako nového automobilu. Do dnešní doby se ceny koní nijak výrazně nezměnily, kdežto cena nového auta je několikanásobně vyšší.

5.14 Dotační programy

Českomoravský belgický kůň je genový zdroj a Ministerstvo zemědělství na toto plemeno vyplácí dotace. Otázka č. 13 se tedy týká toho, zda chovatelé žádají o dotace či ne.

Graf 13: Žádáte o dotační programy?

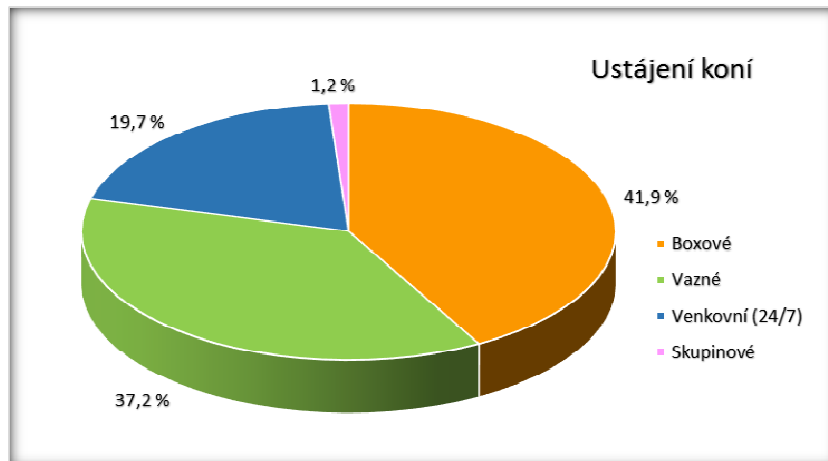
Graf č. 13 ukazuje, že více jak polovina (35 respondentů) si podává žádost o poskytnutí dotací. Z mého pohledu stále velká část (23 respondentů) dotace nevyužívá. Myslím si, že jde o pohodlnost, možná neinformovanost (jeden dotazovaný mi řekl, že o této možnosti neví) chovatelů. Vyznat se v dotačním systému není jednoduché, ale i přesto se přikláním k podání žádosti, když tuto možnost chovatelé mají. Tři respondenti se k této problematice nevyjádřili. Dotacemi jsem se zabývala výše v literárním přehledu 3.9 Dotace.

5.15 Ustájení koní

Ustájením koní se zabírala otázka číslo 14.

Tab. 15: Ustájení koní

Ustájení koní:	Počet odpovědí	Procentuální podíl [%]
Boxové	36	41,9
Vazné	32	37,2
Venkovní (24/7)	17	19,7
Skupinové	1	1,2
Celkem	86	100

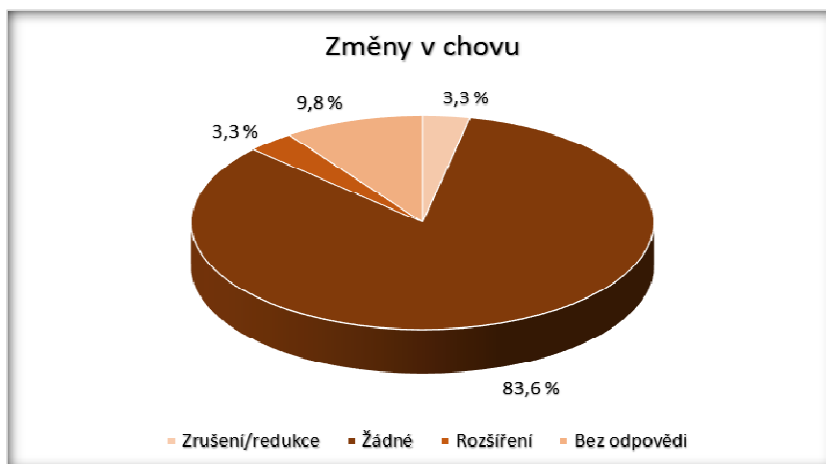
Graf 14: Ustájení koní

Nejvíce populární je boxové ustájení a těsně za ním vazné. Většina respondentů uvádí, že pro klisny mají boxové. Z dotazníkového šetření je nejpočetnější populací kategorie klisen, a nejspíš z tohoto důvodu je ustájení v boxech na prvním místě. Chovatelé často uvedli různé kombinace. Klisny mají v zimním období v boxech a v létě venku 24/7. Nebo mají klisny stále venku a před porodem jsou přemístěny do porodních boxů. Setkala jsem se i s takovou variantou, že jsou koně nepřetržitě venku se stálým přístupem do boxu. U Hřebců a valachů nejvíce převládalo ustájení vazné (častější kontakt, lepší vychování), ale i zde někteří chovatelé měli boxové ustájení. Vyskytují se i takové názory, že kůň, který je uvázaný si více odpočine, než když neustále chodí v boxu. Skupinové uvedl jeden respondent jako ustájení pro hříbata.

Dušek a kol. (2011) tvrdí, že z hygienického hlediska je nejlepší ustájení vazné, které lze nejjednodušeji udržovat v čistotě. Oproti tomu, boxové ustájení je nejlepší z hlediska pohodlí koně. Volné ustájení se používá zpravidla jen pro klisny s hříbaty nebo ročníky hříbat v hřebčíněch. Toto ustájení však není vhodné pro dospělé hřebce či okované pracovní koně.

5.16 Plán chovatelů pro rok 2017

V otázce č. 15 jsem chtěla po chovatelích, aby mi stručně nastínili plány pro rok 2017. Odpovědět mohl každý podle svého uvážení, odpověď byla otevřená.

Graf 15: Změny v chovu

Pro budoucí chov jsou výsledky příznivé. 83,6 % chovatelů (51) uvedlo, že žádné velké změny nechystají a budou pokračovat v chovu tak, jako doposud. Dva chovatelé chtějí chov rozšiřovat o kvalitní klisny a v budoucnu je zapouštět. Jeden chovatel plánuje redukci koní a jeden úplné zrušení. Chovatel ruší chov, protože nemá dobré zkušenosti s tímto plemenem. Uvádí, že valach je štíhlý, špatně tahá těžký náklad, je rychlý a pod sedlem těžko jezditelný. Prodávat ho však nebude. Dříve měl klisnu, která dobře pracovala, ale byla přísná po ohřebení a při kontaktu se začátečníky. U chovu chladnokrevných plemen zůstává, přechází na slezské noriky.

Dle grafu usuzuji stagnující stav počtu chovatelů ČMB, ve vzdálenější budoucnosti by počty chovatelů mohly mít mírně stoupající tendenci.

Nutno konstatovat, že dle Ročně (2017) dochází k dlouholeté stagnaci chovu, která má celou řadu příčin. Ubývá počet chovatelů (především generační problém, neboť tito pracovní koně jsou méně atraktivní pro mladé chovatele), snižuje se počet zapuštěných klisen a tím pádem klesá i počet narozených hříbat a z tohoto důvodu je dlouhodobě ohrožena přirozená reprodukce zemského chovu. Je nedostatečná kapacita odchovných zařízení, kde by byl zabezpečen kvalitní a racionální odchov hříbat a výcvik mladých koní. Stále více negativně působí na chov snížená poptávka po koních v lesním hospo-

dářství. Dále je to částečný dovoz koní z Polska, často bezpůvodových. Není odbyt na dospělé koně ani na hříbata. Všechny tyto aspekty a především nedostatek financí pro vlastní chov vytvářejí negativní tlak na celkovou úroveň chovu ČMB. I přes enormní snahu chovatelů se nedaří zabraňovat tomuto sestupnému trendu. Bez částečné dotační finanční podpory bude nadále docházet k celkovému snižování úrovně chovu. Bylo by nenahraditelnou škodou, kdyby se stavy tohoto unikátního plemene, které patří ke kulturnímu dědictví našeho státu, i nadále snižovaly.

6 ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se snažila oslovit co nejvíce chovatelů českomoravského belgického koně a vytvořit náhled na současnou situaci chovu. Podklady pro vypracování diplomové práce jsem získala dotazníkovou metodou, osobními rozhovory a nastudováním odborné literatury. Dotazník byl určen všem chovatelům a majitelům bez ohledu na věk nebo pohlaví koní tohoto plemene.

Na dotazník odpovědělo 61 respondentů s celkovým počtem 240 koní. Průměrně každý dotazovaný chová 4 koně. Nejčastěji se vyskytoval jeden kůň na jednoho chovatele a to celkem 17krát. Snahou bylo zmapovat celé území České republiky, nejvíce však odpovídali chovatelé z kraje Vysočina (16), Jihomoravského (12) a Pardubického (8) kraje. Lze tedy předpokládat, že v těchto částech republiky je největší výskyt ČMB. Oproti tomu nejmenší výskyt je v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, kde neodpověděl žádný chovatel.

Při sledování jednotlivých kategorií koní jsem zaznamenala tyto počty koní: klisny – 100, hřebci – 57, mladí koně do tří let – 56 a valaši 27. Vysoký počet klisen může být předpokladem toho, že respondenti mají klisny za účelem chovu, nebo alespoň nad ním uvažují. Příznivý je počet mladých koní do dvou let, usuzuji, že se chovatelé snaží o to, aby populace nestárла.

Na výzvu k vypsání stáří koní bohužel neodpověděli někteří chovatelé, počítala jsem tedy s populací čítající 199 koní. Věk koní byl opravdu pestrý a to od několika-denního hříběte po 25 letého koně. Nejvíce koní se vyskytovalo mezi 3 až 7 rokem stáří koně. Mohu tedy konstatovat, že populace se jeví jako mladá s průměrným věkem 6,6 let.

Příznivé zjištění z dotazníků bylo, že 98,4 % respondentů mají své koně evidované.

Na dotaz, důvody k chovu, jsem dostala celkem 133 odpovědí. Podle odpovědí respondentů lze říci, že v dnešní době je českomoravský belgický kůň chovaný převážně pro jeho udržení, tedy pro chov samotný. Většina respondentů zároveň odpovídala, že chov je pro ně zálibou. Jako velice kladné vnímám to, že 24 respondentů (z 61) pracuje s koněm v lese a 16 z nich si touto prací vydělává, 14 respondentů se věnuje práci v zemědělství, 13 soutěží chladnokrevných koní a 10 agroturistice. Další důvody jsou pomíjivé (hiporehabilitace, společník k jinému koni, krajinotvorný ráz, kulturní akce).

Za důležitou otázku považuji tradici chovu. 21 chovatelů se věnuje českomoravskému belgickému koni již několik generací. Osobní založení uvádí 37 respondentů.

Podle telefonických rozhovorů usuzují, že zájem o chov tohoto plemene je i mezi mladou generací lidí.

64 % chovatelů používá klisny k pravidelné reprodukci. Na otázku, zda budou v letošním roce zapouštět, odpovědělo 66,7 % respondentů kladně a uvedli, že hřebcem ČMB. Nejčastěji byl jmenovaný 1959 Miran-2 (3x) a 1953 Kuba (3x). Kritéria pro výběr plemenného hřebce pro klisnu se velice odlišovala, s největší četností byl uváděn exteriér (31) a na dalších místech charakter (21), dostupnost (12), barva (8). Na nepříbuzenskou plemenitbu při připouštění dbá 48 chovatelů a 49 se snaží při připouštění o zvyšování úrovně šlechtění tohoto plemene.

Překvapivé bylo, že poměrně velká část respondentů (23) nevyužívá dotace i když je ČMB genový zdroj (35 je využívá).

Nejvíce uváděné je boxové ustájení a těsně za ním vazné. Velká část respondentů uvedla, že typy ustájení kombinují podle využití koní, kategorie koní nebo ročního období.

Přínosem je otázka na plán chovatelů pro rok 2017. 51 chovatelů uvedlo, že žádné velké změny nechystají a budou pokračovat v chovu jako doposud. Dva chovatelé budou rozšiřovat, jeden redukovat a jeden rušit chov.

Výsledky práce shledávám jako velice pozitivní a předpokládám, že by chov českomoravského belgického koně mohl mít do budoucna stoupající tendenci.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ASCHK, 2017a: *Genové zdroje*. In: Asociace svazu chovatelů koní České republiky, o. s., [cit. 2017-02-18]. Dostupné na: <http://www.aschk.cz/stranka/genove-zdroje>.

ASCHK, 2017b: *1959 Miran-2*. In: Asociace svazu chovatelů koní České republiky, o. s., [cit. 2017-03-24]. Dostupné na: <http://www.aschk.cz/pk/kun/236629>.

ASCHK, 2015: *Všeobecná pravidla pro kombinované soutěže chladnokrevných koní*. In: Asociace svazu chovatelů koní České republiky, o. s., [cit. 2017-03-24]. Dostupné na: www.aschk.cz/sites/default/files/pravidla-konecna-2015_0.doc.

CERMAN J., 2007: *Výkonnostní zkoušky chladnokrevných hřebců*. Jezdeckví, č. 2, s 57.

DŘÍMALOVÁ E., 2013: *Rozbor aktuální situace v chovu chladnokrevných koní v České republice*. Brno, Bakalářská práce (in MS, dep. knihovna MENDELU v Brně), Mendelova univerzita v Brně, 65 s.

DUŠEK J. a kol., 2011: *Chov koní*. 3. vydání, Praha, Nakladatelství Brázda, s.r.o., 400 s. ISBN 978-80-209-0388-4.

DUŠEK J. a kol., 1992: *Chov koní v Československu*. Praha, Nakladatelství Brázda s.r.o., 173 s. ISBN 80-209-0168-X.

EDWARDS E. H., 1998: *Obrazová encyklopedie koní*. 2. vydání, Praha, Ottovo nakladatelství, 400 s. ISBN 80-7181-060-6.

GARDIÁNOVÁ I., 2012: *Národní dědictví – genové rezervy České republiky*. In: Vertebratus, [cit. 2017-02-18]. Dostupné na: <http://vertebratus.cz/index.php/genetika/33-narodni-dedictvi-genove-rezervy-ceske-republiky>.

GREGOR D., IŠ J., 2010: *Chladnokrevný kůň, síla, krása, elegance*. Opava, Foto&nakladatelství Ing. Dalibor Gregor, 155 s. ISBN 978-80-903974-8-4.

GZ, 2017: *Co jsou genetické zdroje*. In: Genetické zdroje, Výzkumný ústav živočišné výroby, v. v. i., [cit. 2017-02-18]. Dostupné na: <http://www.genetickezdroje.cz/narodni-stredisko/kdo-jsme-kde-jsme/>.

HRABCOVÁ M., 2016: *Vyhodnocení potenciálního využití chladnokrevných koní při rozvoji venkova*. Brno, Diplomová práce (in MS, dep. knihovna MENDELU v Brně), Mendelova univerzita v Brně, 56 s.

HRABCOVÁ M., 2013: *Využití chladnokrevných koní v kulturní krajině*. Brno, Bakalářská práce (in MS, dep. knihovna MENDELU v Brně), Mendelova univerzita v Brně, 49 s.

JINDRA J., 1955: *Kůň v lesním průmyslu*. Praha, Státní zemědělské nakladatelství Praha, 191 s.

KAŠPAROVÁ A., 2010: *Dědivost morfologických znaků dvou linií chladnokrevných koní*. Brno, Bakalářská práce (in MS, dep. knihovna MENDELU v Brně), Mendelova univerzita v Brně, 50 s.

KLIMEŠ L., 2002: *Slovník cizích slov*. 6. vydání, Praha, SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 862 s. ISBN 80-7235-023-4.

KOUBEK K. a kol., 1958: *Speciální zootechnika II, chov koní*. 3. vydání, Praha, Státní zemědělské nakladatelství Praha, 1031 s.

MAHLER Z., 1995: *Člověk a kůň*. České Budějovice, Nakladatelství DONA, 183 s. ISBN 80-85463-52-0.

MACHEK J., ŠILHÁNOVÁ D., 2008: *Situační a výhledová zpráva koně – 2008: Českomoravský belgický kůň*. Praha 1: Ministerstvo zemědělství, 98 s. ISBN 80-7084-768-8.

MARŠÁLEK M., 2016: Chov chladnokrevných plemen koní v České republice, s. 4-11. *Seminář: Problematika využívání tažných koní v lesním hospodářství*. Vsetín, Foresta SG, a.s., 32 s.

MARŠÁLEK M., CIVIŠOVÁ H., 2016: *Šlechtění chladnokrevných koní a jejich uplatnění*. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 141 s. ISBN 978-80-7394-580-0.

MARŠÁLEK M., RAJŠLOVÁ J., KOČVAROVÁ I., 2016: Chov chladnokrevných koní v ČR, s. 29 - 38. In: JISKROVÁ I. (ed): *Sborník referátů ze semináře Aktuální problémy chovu a šlechtění koní v ČR*. Brno, Mendelova univerzita v Brně, 66 s. ISBN 978-80-7509-450-6.

MISAŘ D., 2011: *Vývoj chovu koní v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. Praha, Nakladatelství Brázda, s.r.o., 296 s. ISBN 978-80-209-0383-9.

MZe, 2017: *Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na udržování a využívání genetických zdrojů pro výživu a zemědělství pro rok 2017*. In: EAGRI, Ministerstvo zemědělství, [cit. 2017-03-07], Dostupné na: http://eagri.cz/public/web/file/528814/Zasady_GZ_2017__2_.pdf.

MZe, 2014: *Koncepce chovu koní v ČR*. In: EAGRI [cit. 2017-02-18]. Dostupné na: eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf.

NERUDA J. a kol., 2013: *Technika a technologie v lesnictví II*. Praha, Astron, 300 s.

PROCHÁZKA L., 2001: *Českomoravský belgik: Současnost v zrcadle historie I*. Jezdeckví, č. 7, s. 18 – 19. ISSN 1210-5406.

PUKLOVÁ P., 2006: *Posouzení růstu a vývinu chladnokrevných hřebečků*. Brno, Diplomová práce (in MS, dep. knihovna MENDELU v Brně), Mendelova univerzita v Brně, 82 s.

RADVAN J., 1995: *Soustředování dříví koňmi*. Praha, Institut výchovy a vzdělávání ministerstva zemědělství České republiky, 50 s. ISBN 80-7105-104-7.

ROČEŇ V., 2017: *Metodika uchování genetického zdroje zvířat – Plemeno: Českomoravský belgický kůň*. In: ASCHK [cit. 2017-02-18]. Dostupné na: <http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty>.

SCHCMBK, 2016: *Řád plemenné knihy ČMBK*. In: SCHCMBK [cit. 2017-02-18]. Dostupné na: <http://www.schcmbk.eu/clanky/dokumenty/dokumenty-ke-stazeni.html>.

ŠICHOVÁ E., 2012: *Jezdecká turistika v Kraji Vysočina*. Brno, Diplomová práce (in MS, dep. knihovna MENDELU v Brně), Mendelova univerzita v Brně, 87 s.

ŠÍR J., 2009: *Zhodnocení soutěží chladnokrevných koní v ČR*. Brno, Diplomová práce (in MS, dep. knihovna MENDELU v Brně), Mendelova univerzita v Brně, 134 s.

ŠTRUPL J. a kol., 1983: *Chov koní*. Praha, Státní zemědělské nakladatelství, 416s.

SVOBODOVÁ J., 2006: *Zkoušky výkonnosti chladnokrevných hřebců*. Jezdeckví, č. 3 s 50 - 51. ISSN 1210-5406.

TEPLÝ V a kol., 2016: Českomoravský belgický kůň (ČMB), s. 48-53. In: *Výroční zpráva Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů hospodářských zvířat a dalších živočichů využívaných pro výživu, zemědělství a lesní hospodářství*. Praha Uhřetěves, 91 s.

TEPLÝ V. a kol., 2015: Chladnokrevná plemena koní – Českomoravský belgik (ČMB). In: *Výroční zpráva Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů hospodářských zvířat a dalších živočichů využívaných pro výživu, zemědělství a lesní hospodářství*, Praha Uhřetěves, [cit. 2017-02-18]. Dostupné na: <http://www.genetickezdroje.cz/publikace/>.

VOJTKO V., 2008: *Marketingový výzkum v kognitivních mapách*. Profess Consulting s.r.o., 88 s, ISBN 978-80-7259-054-4.

VORÁČKOVÁ J., 2015: *Chladnokrevná plemena koní 2015*. In: CMSCH, Českomoravská společnost chovatelů a.s., [cit. 2017-02-18]. Dostupné na: [http://www.cmsch.cz/plemenarska-prace/kontrola-uzitkovosti-\(ku\)/rocenky/kone/ceskomoravsky-belgicky-kun](http://www.cmsch.cz/plemenarska-prace/kontrola-uzitkovosti-(ku)/rocenky/kone/ceskomoravsky-belgicky-kun).

ZEMSKÝ HŘEBČINEC TLUMAČOV s. p. o., 2017: *1959 Miran-2*. [cit. 2017-03-24]. Dostupné na: <http://www.hrebcinec-tlumacov.cz/kun/13>.

8 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Plemenný hřebec ČMB 1959 Miran-2	16
Obr. 2: Plán trasy vozatajského parkuru	20
Obr. 3: Trasa pro tah v jednospřeží v kládě	20
Obr. 4: Mapa ČR.....	33

9 SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Vývoj počtu chovaných koňovitých v ČR po roce 1989.....	14
Tab. 2: Minimální tělesné míry při zápisu do plemenné knihy	17
Tab. 3: Vývoj počtu koní chladnokrevných plemen od roku 2008	23
Tab. 4: Vývoj počtu klisen zařazených do plemenné knihy	25
Tab. 5: Vývoj počtu hřebců, klisen v PK a chovatelů	25
Tab. 6: Respondenti a počty jejich koní	32
Tab. 7: Počty jednotlivých kategorií koní.....	34
Tab. 8: Důvody k chovu plemene ČMB	36
Tab. 9: Chov – osobní založení nebo rodinná tradice.....	39
Tab. 10: Četnosti generací	39
Tab. 11: Četnost uvedených plemeníků chovateli	42
Tab. 12: Četnosti kritérií při výběru plemeníka pro klisnu.....	44
Tab. 13: Dbáte na nepříbuzenskou plemenitbu?.....	45
Tab. 14: Hříbata	47
Tab. 15: Ustájení koní.....	49

10 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Zastoupení jednotlivých kategorií koní.....	34
Graf 2: Stáří populace ČMB	35
Graf 3: Evidence koní	35
Graf 4: Důvody k chovu plemene ČMB.....	37
Graf 5: Zobrazení toho, kolik respondentů si prací v lese s koněm vydělává	38
Graf 6: Využívání klisen k pravidelné reprodukci.....	40
Graf 7: Zapouštění klisen v roce 2017.....	41
Graf 8: Zastoupení linií vybraných hřebců.....	42
Graf 9: Dbáte na nepříbuzenskou plemenitbu?.....	45
Graf 10: Používáte hřebce k plemenitbě?	46
Graf 11: Snaha o zvyšování úrovně šlechtění.....	47
Graf 12: Hříbata	48
Graf 13: Žádáte o dotační programy?	49
Graf 14: Ustájení koní.....	50
Graf 15: Změny v chovu.....	51

11 SEZNAM ZKRATEK

ASCHK	Asociace svazu chovatelů koní
ČMB	Českomoravský belgický kůň
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
GZ	genový zdroj
HPK	hlavní plemenná kniha
ID	inseminační dávka
KVH	kohoutková výška hůlková
KVP	kohoutková výška pásková
MZe	Ministerstvo zemědělství
PK	plemenná kniha
PPK	pomocná plemenná kniha
N	Norický kůň
SCHCMBK	Svaz chovatelů Českomoravského belgického koně
SN	Slezský norik
ZV	zkoušky výkonnosti